

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA TURIZMA V
SLOVENIJI IN AVSTRIJI PO METODOLOGIJI
UNWTO IN WEF**

Ljubljana, junij 2010

JUDITA MALOVRH

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

Uvod.....	1
1 Turizem in okolje	2
1.1 Pojem turizem	2
1.2 Vpliv turizma na okolje.....	2
1.2.1 Vpliv turizma na ekonomsko okolje	2
1.2.2 Vpliv turizma na ekološko okolje	3
1.2.3 Vpliv turizma na družbeno okolje.....	5
1.3 Rast turizma in masovni turizem.....	5
1.4 Trajnostni turizem	6
1.4.1 Opredelitev trajnostnega turizma po UNWTO	7
1.4.2 Kazalniki trajnostnega turizma.....	7
1.4.3 Globalni etični kodeks.....	11
2 Ključni osnovni in turistični kazalci Slovenije in Avstrije	12
2.1.1 Trajnostni turizem v Sloveniji.....	14
2.1.2 Trajnostni turizem v Avstriji.....	14
3 Analiza trajnosti turističnega razvoja.....	14
3.1 Model WEF.....	15
3.1.1 Poročilo o konkurenčnosti turizma	15
3.1.2 Steber Okoljska trajnost	17
3.2 Analiza stanja in primerjava.....	17
3.2.1 Kazalniki politične uresničljivosti.....	17
3.2.2 Kazalniki naravnega okolja.....	21
3.2.3 Kazalniki socialno kulturnega okolja.....	27
3.2.4 Ekonomski kazalniki.....	31
4 Predlagane rešitve za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji	32
Sklep.....	34
Literatura in viri	36

Kazalo tabel

Tabela 1: Indikatorji politične uresničljivosti koncepta trajnostnega razvoja turizma	9
Tabela 2: Okoljski indikatorji trajnostnega razvoja turizma	10
Tabela 3: Socio-kulturni indikatorji trajnostnega razvoja turizma.....	10
Tabela 4: Ekonomski indikatorji trajnostnega razvoja turizma	11
Tabela 5: Osnovni kazalci Slovenije in Avstrije v letu 2010.....	12
Tabela 6: Primerjava mednarodnih turističnih prihodov, nočitev in prihodkov Slovenije in Avstrije v letu 2008 (absolutno in relativno)	13
Tabela 7: Primerjava (neposrednega) turističnega sektorja in (neposredne) sektorske zaposlenosti med Slovenijo in Avstrijo v letu 2008.....	13
Tabela 8: Primerjava (posrednega) turističnega sektorja in (posredne) sektorske zaposlenosti med Slovenijo in Avstrijo v letu 2008.....	14

Uvod

Hiter razvoj turizma se je začel po drugi svetovni vojni in do danes je število mednarodnih turističnih prihodov raslo po 7,1 odstotni stopnji (UNWTO, 2009a, str. 2). Danes je turistični sektor eden od največjih in najhitreje rastočih gospodarskih sektorjev na svetu. Pomemben je za gospodarsko rast in razvoj, prispeva k večjemu številu zaposlenih, viša prihodke ljudi, v državah v razvoju pa igra pomembno vlogo pri odpravljanju revščine. Turizem prispeva okoli 5 odstotkov k svetovnemu BDP in okoli 7 odstotkov k svetovni zaposlenosti. V letu 2008 je število mednarodnih turističnih prihodov doseglo 922 milijonov, prihodki od turizma pa so znašali 944 milijard ameriških dolarjev (UNWTO, 2009a, str. 2). Zaradi tako velike rasti števila turistov je bilo potrebno razviti koncept, ki bi omilil negativne posledice (masovnega) turizma na (ekonomsko, socio-kulturno in naravno) okolje.

Koncept trajnostnega turizma temelji na varovanju naravnega okolja, spodbuja gospodarski razvoj in zaposlenost v destinaciji, ohranja naravno in kulturno dediščino ter omogoča socialne koristi za vse vpletene. Da pa bi se lahko destinacija trajnostno razvijala, je bilo potrebno razviti indikatorje oz. merila, s katerimi se dosegajo cilji trajnostnega razvoja. Ti indikatorji pa morajo meriti spremembe tako na področju naravnega okolja, kot na področju socio-kulturnega in ekonomskega okolja. Pri vsem tem pa ima pomembno vlogo tudi politika, ki pomaga pri implementaciji koncepta trajnostnega razvoja.

Namen diplomskega dela je preučiti metodologijo Svetovnega gospodarskega foruma (WEF, angl. *World Economic Forum*) za merjenje konkurenčnosti držav na področju turističnega razvoja. Skladno s teorijo o trajnostnem razvoju bom iz modela izločila tiste indikatorje, ki direktno merijo trajnost turističnega razvoja. Nato bom na osnovi slednjih primerjalno analizirala, kako trajnosten je razvoj v izbranih državah. Na tej osnovi nameravam utemeljiti temeljno hipotezo, da trajnostni razvoj turizma v Sloveniji ne zaostaja zelo za najbolj konkurenčnimi turističnimi državami. Podala bom tudi priporočila in smernice za hitrejši in učinkovitejši razvoj trajnostnega turizma Slovenije v prihodnje.

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila metodo deskripcije s študijem domače in tuje literature, metodo analize, pri čemer sem se osredotočila na podatke Svetovnega gospodarskega foruma, in komparativno metodo za primerjavo podatkov obeh izbranih držav.

V prvem poglavju sem s pomočjo domače in tuje literature predstavila, kaj je turizem in kako turizem vpliva na svoja okolja (na ekonomsko, socio-kulturno in naravno okolje). Nato sem prikazala, kako je ob konstantni rasti števila turistov prišlo do koncepta masovnega turizma, ki pa je povzročil, da se je razvil trajnostni turizem. Pri trajnostnem razvoju turizma sem navedla opredelitve tega koncepta in predstavila model indikatorjev za trajnostni razvoj turističnih destinacij.

V drugem poglavju sem primerjala ključne osnovne in turistične kazalce obeh izbranih držav. V tretjem poglavju sem predstavila, kaj je Svetovni gospodarski forum, kaj so Poročila o konkurenčnosti turizma in kako Svetovni gospodarski forum vidi trajnostni razvoj. V nadaljevanju sem s pomočjo indikatorjev naredila analizo stanja trajnostnega razvoja obeh držav in to primerjala med državama.

V četrtem poglavju sem pojasnila, kaj bo morala Slovenija v prihodnje še storiti, da se bo razvijala bolj trajnostno, in predvsem na katerih področjih bodo potrebne izboljšave.

Na koncu sem v sklepu povzela ključne ugotovitve.

1 Turizem in okolje

V tem poglavju opisujem, kaj je turizem in kako sta turizem in njegovo okolje povezana. V nadaljevanju predstavljam, kako je zaradi vse večjega razvoja turizma prišlo do koncepta masovnega turizma, zaradi česar so se pokazale potrebe po trajnostnem razvoju sektorja. Nato podam opredelitev trajnostnega turizma in predstavim model indikatorjev trajnostnega razvoja.

1.1 Pojem turizem

Svetovna turistična organizacija (angl. *United Nation World Tourism Organisation*, v nadaljevanju UNWTO) opredeljuje turizem kot »aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in z bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za manj kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov« (UNWTO, 1994, str. 2). Pri tem sta opredeljeni dve bistveni značilnosti, in sicer potovanje in bivanje izven kraja običajnega življenjskega okolja.

1.2 Vpliv turizma na okolje

Turizem in okolje sta močno povezana, saj razvoj turizma temelji na privlačnosti okolja, obenem pa turizem pozitivno ali negativno vpliva tako na naravno, kot tudi na socialno, kulturno in ekonomsko okolje.

1.2.1 Vpliv turizma na ekonomsko okolje

Turizem povzroča pomembne narodnogospodarske pojave, zato je nujno omogočiti njegov razvoj. Ekonomski vplivi pa niso le pozitivni, saj zaradi razvoja turizma lahko nastanejo tudi negativne posledice (Mihalič, 2006, str. 46).

Med pozitivne ekonomske učinke sodijo:

- devizni zaslužki od turizma; države z razvojem mednarodnega receptivnega turizma povečujejo devizna sredstva v plačilnih bilancah
- povečanje proračunskih prihodkov preko davkov in prispevkov
- nova delovna mesta zaradi razvoja turizma
- razvoj infrastrukture, kar poveča kakovost bivanja lokalnega prebivalstva
- zaslužki od turizma, ki prinesejo prihodke lokalnemu gospodarstvu.

Negativni ekonomski vplivi turizma pa so:

- odtekanje turistične potrošnje izven destinacije
- visoki stroški infrastrukture, ki bremenijo lokalne vlade, gospodarstvo in davkoplačevalce
- inflacijski učinek, ki bremeni tudi lokalno prebivalstvo
- nevarnosti zaradi odvisnosti od le ene dejavnosti (homogena turistična regija)
- sezonska narava turistične dejavnosti.

1.2.2 Vpliv turizma na ekološko okolje

Ekološko okolje zajema naravne, kulturne in socialne privlačnosti za turizem, ki so največkrat razlog za razvoj turističnega povpraševanja in s tem del turistične ponudbe destinacije (Mihalič, 2006, str. 13, 50-59).

1.2.2.1 Vplivi turizma na kulturno okolje

Turizem lahko povzroči ohranjanje kulture, lahko pa se navade in običaji prilagodijo turistom, kultura pa se skomercializira.

Turizem lahko pozitivno vpliva na kulturno okolje:

- s spodbujanjem zaščite kulturnih značilnosti destinacije
- z ohranjanjem lokalne kulture in zagotavljanjem finančnih sredstev za obstoj lokalne obrti, prireditev, običajev
- turizem oživi pozabljene običaje
- z oblikovanjem in krepitvijo kulturne zavesti prebivalstva.

Turizem pa lahko tudi uniči avtohtono kulturo na način, da se:

- skomercializira; tradicionalni dogodki, festivali in religiozni rituali se prilagodijo potrebam turističnega trga, spremenijo se tradicionalne vrednote, kulturne dobrine postanejo predmet trgovanja
- standardizira; turisti v destinaciji iščejo poleg novosti tudi znane proizvode in storitve
- izgubi avtentičnost avtohtone kulture in se prilagodi okusom turistov.

1.2.2.2 Vpliv turizma na socialno okolje

Turizem lahko povzroča ugodne socialne učinke, lahko pa sproži socialne napetosti.

Pozitivni vplivi turizma so:

- krepitev miru po svetu, saj potovanja prinašajo nova poznanstva, znanje in razumevanje novih kultur in običajev, s tem pa se zmanjšujejo predsodki
- ugodni socialni učinki, kot npr. višji življenjski standard prebivalstva zaradi višje lokalne zaposlenosti, koristi od zgrajene infrastrukture, povečujejo se vezi v lokalni skupnosti
- povečana varnost
- večja promocija v svetu.

Negativni učinki turizma pa so:

- imitiranje življenjskega stila turistov
- nezadovoljstvo lokalnih prebivalcev z njihovim življenjem, kar je povezano z željo po imitiranju življenjskega stila turistov
- občutek manjvrednosti, sovraštva, podrejenosti napram turistom
- kriminal, droge in prostitucija.

1.2.2.3 Vpliv turizma na naravno okolje

Med naravno okolje turizma spadajo podnebje, pokrajina, vode ter flora in favna, k fizičnemu okolju pa prištevamo tudi zgrajeno okolje, ki ima vpliv na naravno okolje in je sestavljeno iz fizičnih elementov, ki jih je zgradil človek, kot so npr. zgradbe ter arheološki in zgodovinski elementi.

Pozitivni vplivi:

- turizem vzpodbuja zaščito naravnega okolja, saj je le-to privlačno za turiste
- turizem je vir finančnih sredstev za zaščito naravnega okolja
- turizem lahko spodbuja izboljšanje kakovosti naravnega okolja (čiščenje vode, ponovna naselitev avtohtone flore in favne)
- turizem krepi ekološko zavest, etiko in odgovornost do okolja
- turizem izboljšuje ekološki management in planiranje.

Negativni vplivi:

- na vodo (onesnaževanje, velika poraba)
- na zrak s prevoznimi sredstvi, z ogrevanjem, s transportom
- hrup
- vizualno onesnaževanje pokrajine in degradacija z neprimerno arhitekturo turističnih objektov, s preveliko pozidanostjo pokrajine, z izsekavanjem gozdov
- fizično onesnaževanje pokrajine s smetmi

- ogrožanje avtohtonih rastlin in živali
- ekološke katastrofe.

1.2.3 Vpliv turizma na družbeno okolje

Družbeno okolje je povezano z družbeno zavestjo ter z neformalnimi in formalnimi pritiski na ekološko ravnanje. Vključuje tudi institucije, politiko in (politične) možnosti uresničevanja ekološke politike. Družbeno okolje vpliva na varovanje okolja različno s pomočjo ekoloških zakonov, predpisov, kodeksov obnašanja ter obnašanja podjetij, vlad in gospodinjstev (Mihalič, 2006, str. 14).

1.3 Rast turizma in masovni turizem

Po drugi svetovni vojni se je začel hiter razvoj turizma. Razlogi za to so bili povečana gospodarska rast, višanje dohodkov ljudi ter več prostega časa. V tem obdobju so se močno razvijala tudi prometna infrastruktura ter prometna sredstva. Potrebe ljudi po počitku, zdravju in odkrivanju novega so porasle. Razvijale so se nove turistične kapacitete (Mihalič, 2008, str. 52).

Mednarodni turizem se je začel razvijati konec 50. oziroma v začetku 60. let prejšnjega stoletja. Leta 1950 je število mednarodnih prihodov znašalo 25,3 milijona. Prihodki od turizma so znašali 2,1 milijarde ameriških dolarjev, od tega je Evropa doprinesla skoraj polovico. Razlog za to je večja kupna moč ter raznovrstnejša ponudba storitev. Evropa je bila dominantna tudi pri številu mednarodnih prihodov, saj je na razmeroma majhnem območju skoncentrirano veliko različnih kultur in posledično visoko število znamenitosti. Evropa slovi tudi po večji varnosti in kvaliteti storitev (UNWTO, 1999, str. 5).

Mednarodni turistični prihodi so rasli povprečno po 7,1 odstotni stopnji in so leta 2008 znašali 922 milijonov. Prav tako so rasli tudi zaslužki od turizma, ki so leta 2008 dosegli vrednost 944 milijarde ameriških dolarjev. Danes Evropa še vedno prevladuje, a izgublja na tržni vrednosti, saj se krepi moč Vzhoda. Tržni delež Azije in Pacifika je leta 2008 znašal 20 odstotkov in je rasel po povprečno 6,6 odstotni stopnji (UNWTO, 2009a, str. 3-4).

Kljub neenakomernemu razvoju turizma v zadnjih letih in vplivu krize naj se napovedi za prihodnost ne bi spremenile. Tako naj bi leta 2020 po študiju UNWTO iz leta 1999 število mednarodnih prihodov v svetu znašalo 1,6 milijarde, prihodki od turizma pa naj bi presegali 2 bilijona ameriških dolarjev. Evropa bo ostala vodeča regija. Največjo rast bodo dosegle države v razvoju, ki naj bi rasle po 5 odstotni stopnji, Kitajska bo postala ena izmed glavnih turističnih destinacij. Med prvimi desetimi receptivnimi državami bo tudi Rusija, hitro rastoče

Tajska, Singapur in Južnoafriška republika pa se bodo prav tako povzpele po lestvici navzgor, vendar ne med prvih 10 držav (UNWTO, 1999, str. 3-4).

Turistični prihodi bodo tako v prihodnje še rasli. Ob tem se pojavlja problem (časovne in prostorske) skoncentriranosti turizma, katerega posledica je negativen vpliv na okolje. Temu pojavu pravimo masovni ali množični turizem. Kaspar (1991, str. 20) definira masovni turizem kot pojavljanje turistov v množici, ob tem pa ni potrebno veliko število turistov, saj lahko že majhna količina obiskovalcev negativno vpliva na okolje.

1.4 Trajnostni turizem

Kot odgovor na masovni turizem se je pojavil koncept trajnostnega turizma. Izraz trajnostni razvoj je leta 1987 prvič omenila Svetovna komisija za okolje in razvoj (angl. *World Commission on Environment and Development*, WCED) v poročilu »Naša skupna prihodnost« (»*Our Common Future*«). Trajnostni razvoj so definirali kot proces, ki izpolnjuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrozil zmožnosti prihodnjih generacij pri zadovoljevanju njihovih lastnih potreb. Trajnostni razvoj po njihovo promovira složnost med človeštvom in naravo (WCED, 1987, str. 43). Pri trajnostnem razvoju držav pa igra pomembno vlogo prav turistični sektor.

Trajnostni turizem ni le trenutni trend, ampak je nujna smer razvoja turizma. Le takšen razvoj bo omogočil konkurenčnost destinacij. Koncept trajnostnega razvoja so razvili leta 1992 v Riu de Janeiru na konferenci za okolje in razvoj, kjer je nastal dokument za trajnostni razvoj »*Agenda 21*«. Kasneje, leta 1995, so izdali tudi dokument za trajnostni razvoj turizma »*Agenda 21 for Tourism*«. V dokumentu so predstavljeni trije principi trajnostnega turizma (UNEP, 2005, str. 9). To so:

- ekonomska trajnost, ki pomeni zagotavljanje razvoja na vseh družbenih ravneh, upoštevanje stroškovne učinkovitosti pri vseh poslovnih aktivnostih in zjamčenje dolgoročnosti poslovanja;
- socialna trajnost, ki pomeni spoštovanje človekovih pravic in enakih možnosti za vse; zagotavljati je potrebno enakopravno razdelitev koristi in zmanjševanje revščine; poudarek je na lokalni skupnosti, ohranjanju in spoštovanju kulture ter izogibanju kakeršnemu koli izkoriščanju;
- okoljska trajnost, ki poudarja ohranjanje in poslovanje z viri, predvsem s tistimi, ki niso obnovljivi in so življenjsko pomembni; zahteva zmanjševanje onesnaževanja zraka, zemlje in vode ter ohranjanje biološke raznovrstnosti in kulturne dediščine.

Zadnje čase pa se pojavlja še četrti steber, in sicer podnebne spremembe. Le-te so velik globalni problem z močnim vplivom na turistični sektor. Podnebne spremembe vplivajo na turizem neposredno pri izbiri kraja, časa in vrste počitnic, določajo turistično infrastrukturo, zvišujejo temperaturo zraka, povzročajo pomanjkanje vode itd. Pomembno pa vplivajo tudi

posredno na okolje s spremembo biodiverzitete, na socialne dejavnike skozi spremembo življenjskega stila, na politiko skozi davke na emisije itn. (Pak, 2009, str. 6) Trajnostni razvoj turizma mora torej temeljiti na ekonomski uspešnosti, obenem pa mora biti prizanesljiv do kulturnega, naravnega in socialnega okolja.

1.4.1 Opredelitev trajnostnega turizma po UNWTO

Trajnostni turizem se nanaša na že prej omenjene tri principe trajnostnega razvoja, na ekonomski, ekološki in socialno kulturni vidik. Ti principi so zajeti v definicijo trajnostnega razvoja po UNWTO, ki pravi, da naj trajnostni turizem (UNEP, 2005, str. 11):

- zagotavlja optimalno uporabo naravnih virov, ohranja nujne ekološke procese in pomaga varovati biološko raznovrstnost;
- spoštuje socialno kulturno avtentičnost lokalne skupnosti, ohranja njihovo izgrajeno in kulturno dediščino ter tradicionalne vrednote, prispeva k razumevanju in toleranci različnih kultur;
- zagotavlja ekonomsko uspešnost poslovanja na dolgi rok, omogoča socialne in ekonomske koristi za vse udeležence, njihovo pravično porazdelitev, vključno s stabilno zaposlenostjo, prihodki, socialnimi storitvami ter prispeva k zniževanju revščine.

Trajnostni razvoj turizma zahteva dobro informiranost ter sodelovanje vseh udeležencev, ki ga gradi močno politično vodstvo. Trajnostni razvoj turizma mora biti nenehen proces, ki med drugim ohranja visoko stopnjo zadovoljstva turistov in jim zagotavlja pozitivno izkušnjo, ob tem pa krepi ekološko zavedanje in odgovornost.

Na kratko pa bi lahko trajnostni turizem opredelili kot »turizem, ki upošteva sedanje in bodoče ekonomske, socialne in ekološke vplive in tudi zadovoljuje potrebe obiskovalcev, gospodarstva, okolja in lokalnega prebivalstva« (UNEP, 2005, str. 12).

Za uspešen trajnostni razvoj turizma je potrebno te vplive in potrebe vključiti tako v planiranje, kot tudi v razvoj in upravljanje turizma. To je trajen proces izboljševanja, ki se enako nanaša na turizem v mestih, na ruralnih in obalnih površinah, v gorah in na zaščitenih območjih. Trajnostni razvoj turizma je primeren za vse oblike turizma in destinacije, vključno z masovnim turizmom, saj ga lahko s pomočjo načel trajnostnega turizma omilimo (UNEP, 2005, str. 12).

1.4.2 Kazalniki trajnostnega turizma

Trajnostni turizem je nujna smer razvoja turizma. Da se lahko destinacija razvija trajnostno, pa je potrebno določiti kriterije oz. merila trajnostnega razvoja, s katerimi se dosegajo cilji trajnostnega turizma. Ti kazalniki služijo kot vodilo podjetjem, da poslujejo trajnostno in

pomagajo potrošnikom identificirati trajnostne turistične produkte. Indikatorji pa so uporabni le, če se jih da izmeriti (kvantitativno ali kvalitativno).

Koristi dobrih indikatorjev vključujejo boljše odločanje in s tem manjše tveganje in nižje stroške, pravočasno reagiranje, zmanjšanje napak pri planiranju, prepoznavanje priložnosti, stalno izboljševanje ter ocenjevanje napredka razvoja trajnostnega turizma (UNWTO, 2004, str. 9).

Kazalniki pomagajo pri sprejemanju odločitev na vseh ravneh planiranja. Na nacionalni ravni omogočajo primerjavo z drugimi državami in narodi, na regionalni ravni služijo kot osnova za primerjavo med regijami, v specifičnih destinacijah pa omogočajo prepoznavanje stanja turističnega sektorja. Turistična podjetja jih uporabljajo pri strateškem planiranju, kazalniki pa pomagajo tudi pri razvoju turističnih atrakcij (UNWTO, 2004, str. 10).

Indikatorji morajo meriti spremembe na vseh treh področjih, ki so ključna za razvoj trajnostnega turizma (naraven, socio-kulturnen in ekonomski steber). Da pa lahko implementiramo koncept trajnostnega razvoja, potrebujemo tudi politično podporo, zato indikatorji vključujejo tudi politično okolje, ki merijo politično uresničljivost koncepta trajnostnega razvoja turizma (Mihalič, 2006, str. 102).

Leta 2004 je nastala pobuda za trajnostni razvoj turizma, imenovana VISIT (*Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism*). V modelu so predstavljeni indikatorji trajnostnega razvoja turističnih destinacij, ki so zajeti v 4 skupinah: indikatorji politične uresničljivosti koncepta, okoljski indikatorji, socio-kulturni indikatorji in ekonomski indikatorji (ECEAT & ECOTRANS, 2004, str. 10-12).

1.4.2.1 Indikatorji politične uresničljivosti koncepta trajnostnega razvoja turizma po modelu VISIT

Pri indikatorjih politične uresničljivosti koncepta trajnostnega razvoja turizma je ključno, da obstajata učinkovit okoljski management in enotna strategija ter da so v proces vključeni vsi deležniki.

Tabela 1: Indikatorji politične uresničljivosti koncepta trajnostnega razvoja turizma

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
A-1	Obstoj lokalnih politik za trajnostni razvoj destinacije	Odločitev za strategijo trajnostnega razvoja Obstoj akcijskega plana Število področij, ki jih plan pokriva (transport, raba prostora, biološka raznovrstnost, energija, voda, odpadki, socialni vidiki, ekonomski vidiki)
A-2	Vključevanje vseh deležnikov	Ali so vsi deležniki ves čas vključeni v oblikovanje, revizijo in kontroliranje strategije trajnostnega razvoja Število zaposlenih pri implementaciji ciljev trajnostnega razvoja
A-3	Popis kulturnih privlačnosti	Npr. spomeniki, zgradbe, UNESCO
A-4	Popis naravnih privlačnosti	Npr. zaščitena območja, habitati, Natura 2000
A-5	Število obratov z eko oznako (npr. EMAS ali ISO 14000)	Hoteli, restavracije, kampi
A-6	Število plaž z modro zastavo in celotno število plaž s spremljanjem kakovosti vode	

Vir: VISIT, 2004, str. 10, tabela 2.

1.4.2.2 Okoljski indikatorji trajnostnega razvoja turizma po modelu VISIT

Okoljski indikatorji se delijo v 5 podskupin (turistični transport, planiranje zmogljivosti, poraba energije, poraba vode in ravnanje z odpadki). Pri tem so pomembna vprašanja obremenitve na okolje zaradi turističnega transporta, pozidanosti pokrajine s turističnimi zgradbami, rabe okolja, učinkovitosti uporabe energije, pritiska na vodne vire in ali obstaja učinkovit sistem ravnanja z odpadki (ECEAT & ECOTRANS, 2004, str. 10-12).

Zaradi velikega števila indikatorjev bom v tabeli predstavila le enega iz vsake podskupine. Vsi indikatorji so zbrani v Prilogi 1.

Tabela 2: Okoljski indikatorji trajnostnega razvoja turizma

	Podskupina	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B-1	Turistični transport	Odstotek okolju prijaznih prevoznih sredstev	Struktura turistov glede na vrsto prevoznega sredstva
B-2	Planiranje zmogljivosti, raba okolja, biodiverzitet	Maksimalna gostota prebivalstva na km ²	Tabela s številom celotne populacije (vključno s turisti) po mesecih
B-3	Uporaba energije	Odstotek obnovljivih virov energije v celotni potrošnji energije	Delež obnovljivih virov energije v celotni potrošnji energije na leto
B-4	Uporaba vode	Trajnostna raba vodnih virov	Delež uvožene vode, delež vode, pridobljene iz morske vode
B-5	Ravnanje z odpadki	Recikliranje odpadkov	Odstotek ločenih odpadkov v celotni količini odpadkov

Vir: VISIT, 2004, str. 10-12, tabela 2.

1.4.2.3 Socio-kulturni indikatorji trajnostnega razvoja turizma po modelu VISIT

Ti indikatorji se nanašajo na socialno in kulturno okolje. Pri tem je pomembno, ali so pogoji za življenje lokalnega prebivalstva ugodni, ali so turisti dobro sprejeti s strani domačinov, ali je destinacija varna in kakšni so zunanji vplivi na razvoj destinacije.

Tabela 3: Socio-kulturni indikatorji trajnostnega razvoja turizma

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
C-1	Nerezidenčni turistični delavci	Odstotek nerezidenčnih delavcev v skupnem številu zaposlenih v turizmu
C-2	Fluktuacija	Povprečno trajanje zaposlitve v turizmu
C-3	Lastništvo zemljišč nerezidentov	Odstotek zemljišč v lasti nerezidentov
C-4	Varnost	Število zabeleženih tatvin
C-5	Razmerje med turisti in domačini	Delež turistov in domačinov

Vir: VISIT, 2004, str.12, tabela 2.

1.4.2.4 Ekonomski indikatorji trajnostnega razvoja turizma po modelu VISIT

Ekonomski indikatorji trajnostnega razvoja turizma merijo odvisnost gospodarstva od turističnega sektorja.

Tabela 4: Ekonomski indikatorji trajnostnega razvoja turizma

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
D-1	Sezonska variacija zaposlitev v turizmu	Zaposlenost v turizmu v najvišji in najnižji sezoni glede na celotno zaposlenost v destinaciji
D-2	Turizem in BDP	Delež turizma v BDP-ju destinacije
D-3	Zasedenost turističnih kapacitet	Število nočitev v destinaciji po mesecih
D-4	Nastanitvene zmogljivosti	Nastanitvene zmogljivosti na prebivalca
D-5	Dolžina bivanja	Povprečna dolžina bivanja

Vir: VISIT, 2004, str. 12, tabela 2.

1.4.3 Globalni etični kodeks

Globalni etični kodeks je leta 2001 potrdila Generalna skupščina Združenih narodov na predlog UNWTO, v katerem so zbrana načela trajnostnega razvoja turizma. Namen kodeksa je poučiti in voditi vse udeležence v turističnem sektorju (vlade, lokalne skupnosti, gospodarstvo in obiskovalce v destinaciji), da delujejo trajnostno. Kodeks je pomemben pri zniževanju negativnih vplivov turizma na okolje in kulturno dediščino ter zviševanju koristi rezidentov v destinaciji. Poudarek je na pomembni vlogi turizma in na razumevanju ter spoštovanju med ljudmi in njihovem zadovoljstvu (UNWTO, 2010).

Cilj globalnega etičnega kodeksa je promovirati odgovoren, vzdržljiv in vsem dostopen turizem v okviru pravice vseh ljudi, da izkoristijo svoj prosti čas za zabavo ali potujejo s spoštovanjem do različnih družb vseh narodov. Kodeks se opira na različne listine, od deklaracije o človekovih pravicah, sporazuma o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, konvencije o zaščiti svetovne kulturne in naravne dediščine do konvencije o otrokovih pravicah, o carinskih zvezah za turizem in sporazuma o civilnih in političnih pravicah. Opirajo se še na nekatere druge listine (UNWTO, 2010).

Kodeks zajema načela, ki so združena v desetih členih (UNWTO, 2010):

- prispevek turizma k skupnemu razumevanju in spoštovanju med ljudmi in narodi
- turizem kot sredstvo za individualno in skupno izpolnitev
- turizem kot dejavnik trajnostnega razvoja
- turizem kot dejavnost, ki uporablja kulturno dediščino človeštva in sodeluje pri njeni izboljšavi
- turizem kot dobičkonosna dejavnost za države in skupnosti
- obveznosti udeležencev pri razvoju turizma
- pravica do turizma
- svoboda do turističnega gibanja
- pravice delavcev in podjetnikov v turistični dejavnosti
- izvrševanje načel Etičnega kodeksa v turizmu.

2 Ključni osnovni in turistični kazalci Slovenije in Avstrije

V diplomskem delu sem se odločila, da naredim analizo trajnostnega razvoja turizma na primeru Slovenije. Ko sem razmišljala, s katero državo bi Slovenijo primerjala, se mi je zdela najprimernejša Avstrija. Razlogov za to je več, od tega, da se Slovenija velikokrat primerja in zgleduje po Avstriji ter je najbolj razvita izmed sosednjih držav, do tega, da sta si geografsko in kulturno podobni, obenem pa ponujata tudi podobne turistične produkte.

V Sloveniji je konec julija 2009 število prebivalcev znašalo 2.005.692. Avstrija pa je imela štirikrat več prebivalcev kot Slovenija, in sicer 8.210.281. Slovenski bruto družbeni proizvod je v letu 2010 ocenjen na 27.900 ameriških dolarjev na prebivalca, v Avstriji pa na 39.400 ameriških dolarjev na avstrijskega državljana. Površina Slovenije znaša dobrih 20 tisoč kvadratnih kilometrov, površina Avstrije pa je štirikrat večja kot Slovenija, in sicer skoraj 84 tisoč kvadratnih kilometrov (CIA, 2010). (Tabela 5)

Tabela 5: Osnovni kazalci Slovenije in Avstrije v letu 2010

Država	Število prebivalcev¹	Površina (v km²)	BDP/per capita (v \$)
Slovenija	2.005.692	20.273	27.900
Avstrija	8.210.281	83.871	39.400

Legenda: ¹ Julij 2009

Vir: CIA – The World Factbook, 2010.

Slovenijo je leta 2008 obiskalo 1.771.000 turistov (šteti so tisti turisti, ki so v Sloveniji prenočili), kar pomeni 0,883 turista na enega slovenskega državljana. V istem letu je število turističnih nočitev znašalo 4.843.000, in sicer 2,4 nočitve na prebivalca. Prihodki od turizma so znašali 3,115 milijarde ameriških dolarjev oz. 1.553 dolarjev na prebivalca. V Avstriji je število turističnih prihodov istega leta znašalo 21.935.000 oz. 2,672 turista na enega avstrijskega državljana. Našteli so 92,84 milijona nočitev oz. dobre 3 nočitve na prebivalca. Prihodki od turizma so znašali 24,343 milijarde ameriških dolarjev ali 2.965 dolarjev na prebivalca (UNWTO, 2009b, 2010). Iz vseh teh podatkov lahko vidimo, da je Avstrijo obiskalo več turistov na prebivalca kot Slovenijo, tudi nočitev je bilo skoraj petkrat več na prebivalca. Prihodki od turizma per capita pa so v Avstriji še enkrat večji kot v Sloveniji. (Tabela 6)

Tabela 6: Primerjava mednarodnih turističnih prihodov, nočitev in prihodkov Slovenije in Avstrije v letu 2008 (absolutno in relativno)

Država	Št. turističnih prihodov ¹		Št. turističnih nočitev		Prihodki od turizma (v \$)	
	Absolutno	Per capita ²	Absolutno	Per capita ²	Absolutno	Per capita ²
Slovenija	1.771.000	0,883	4.843.000	2,415	3.115.000.000	1.553,1
Avstrija	21.935.000	2,672	92.840.000	11,308	24.343.000.000	2.964,9

Legenda: ¹ Šteti so tisti turisti, ki so prenočili v državi

² Izračunano na podlagi števila prebivalcev julija 2009

Vir: UNWTO, *Basic Indicators (2004-2008) - Slovenia, 2009b*; UNWTO, *Basic Indicators (2004-2008) - Austria, 2010*.

Leta 2008 je turistični sektor prispeval 919,7 milijona evrov oz. 2,5 odstotka v slovenski bruto družbeni proizvod (UNWTO, 2009b). Pri tem se upoštevajo neposredni elementi turističnega sektorja, kot so nastanitvene zmogljivosti, turistične znamenitosti, transport, prehrambeni obrati, turistične informacijske storitve ipd. Zaposlenih je bilo 29.600 ljudi oz. 3,4 odstotka slovenskih državljanov. Avstrijski delež turističnega sektorja v njihovem bruto družbenem proizvodu pa je znašal 12,2 milijardi evrov oz. 4,3 odstotke BDP. Zaposlenih je bilo 196.400 ljudi oz. 4,7 odstotkov avstrijskih državljanov (UNWTO, 2009b, 2010). Če primerjam, ima turistični sektor v Avstriji večji delež v BDP kot Slovenija, in sicer za slab odstotek več, prav tako ima večji delež zaposlenih v turizmu (1,3 odstotka več). (Tabela 7)

Tabela 7: Primerjava (neposrednega) turističnega sektorja in (neposredne) sektorske zaposlenosti med Slovenijo in Avstrijo v letu 2008

Država	Turizem		Zaposlenost	
	Absolutno (€)	V odstotkih BDP	Absolutno	V odstotkih
Slovenija	919.700.000	2,5	29.600	3,4
Avstrija	12.200.000.000	4,3	196.400	4,7

Vir: WTTC, *Travel & Tourism Economic Impact 2010 - Austria, 2010a, str. 10*; WTTC, *Travel & Tourism Economic Impact 2010 - Slovenia, 2010b, str. 10*.

Celoten turistični sektor, tako neposredni elementi (opisala sem jih v prejšnjem odstavku) kot posredni elementi (infrastruktura – prometna, komunikacijska, komunalna itd.) pa so prispevali preko 4,766 milijarde evrov oz. 12,8 odstotka k slovenskemu bruto družbenemu proizvodu. Zaposlenih je bilo 124 tisoč ljudi oz. dobrih 14 odstotkov vseh slovenskih delavcev. V Avstriji pa je celoten turistični sektor prispeval 35,3 milijarde evrov oz. 12,5 odstotka k njihovem bruto družbenemu proizvodu. Zaposlenih je bilo 560.300 ljudi oz. 13,4 odstotka vseh zaposlenih (WTTC, 2010). Delež turizma v BDP-ju obeh držav je podoben, v Sloveniji je za 0,3 odstotka višji. Tudi delež zaposlenih je v Sloveniji večji, in sicer za slab odstotek. (Tabela 8)

Tabela 8: Primerjava (posrednega) turističnega sektorja in (posredne) sektorske zaposlenosti med Slovenijo in Avstrijo v letu 2008

Država	Turizem		Zaposlenost	
	Absolutno (€)	V odstotkih BDP	Absolutno	V odstotkih
Slovenija	4.766.500.000	12,8	124.000	14,1
Avstrija	35.300.000.000	12,5	560.300	13,4

Vir: WTTC, Travel & Tourism Economic Impact 2010 - Austria, 2010a, str. 10; WTTC, Travel & Tourism Economic Impact 2010 - Slovenia, 2010b, str. 10.

2.1.1 Trajnostni turizem v Sloveniji

Slovenska turistična organizacija (v nadaljevanju STO) kot krovna nacionalna turistična organizacija skrbi za načrtovanje in promocijo države kot turistične destinacije. V zadnjih letih sledi trendom trajnostnega razvoja, saj se zaveda, da je to pogoj za konkurenčnost turizma v prihodnosti. Njihovo poslanstvo je informirati deležnike v turizmu o pomenu podnebnih sprememb in vplivih na turizem ter o spremembah na trgu in spodbuditi k ukrepanju na področju prilagajanja in blaženja podnebnih sprememb. Njihove strateške usmeritve na področju trajnostnega turizma so usmeritve v zeleno gospodarstvo, informiranje in spodbude za turistično gospodarstvo, razvijanje zelenih modelov poslovanja, spodbujanje destinacij, da se razvijajo na osnovi enotnih indikatorjev ter osveščanje turistov k bolj trajnostnemu življenjskemu slogu (STO, 2010).

2.1.2 Trajnostni turizem v Avstriji

Že nekaj let se avstrijski turizem zavzema za koncept »kvalitetnega turizma«. Poudarek dajejo na izboljšanje kvalitete na vseh področjih – visoko kakovostni turistični produkti, ki vključujejo ekološki in socialni vidik. Pri tem ni mišljena le kvaliteta posamezne sestavine potovanja, kot npr. nastanitev ali storitve, temveč tudi ohranjanje zdravega okolja in kulturne ter pokrajinske identitete. Cilj je izboljšati ekonomske in socialne pogoje in hkrati varovati okolje (Ministrstvo za gospodarstvo, družino in mladino, 2010).

3 Analiza trajnosti turističnega razvoja

Trajnostni razvoj turizma obeh izbranih držav bom analizirala s pomočjo Poročil o konkurenčnosti turizma, ki jih vsako leto izda Svetovni gospodarski forum.

3.1 Model WEF

Svetovni gospodarski forum (angl. *World Economic Forum*, v nadaljevanju WEF) je mednarodna neprofitna ustanova, ki je najbolj poznana po vsakoletnih srečanjih v Davosu, kjer se zberejo največji svetovni gospodarstveniki, mednarodni politični voditelji in intelektualci. Cilj foruma je graditi in krepiti svetovne skupnosti, oblikovati globalne, regionalne in podjetniške strategije, forum pa služi tudi kot pobudnik in usmerjevalec svetovnih skupnosti pri spoprijemanju in izboljševanju razmer v svetu. WEF je bil ustanovljen leta 1971, ko so se v Davosu zbrali glavni podjetniški voditelji, kjer so razpravljali o globalnih managerskih praksah. Danes si forum prizadeva za izboljšanje stanja v svetu, to pa dosega skozi projekte, ki zadevajo npr. zdravljenje AIDS-a, oskrbo z vodo, ohranjanje dialoga med Zahodom in islamom, terorizem itd. (WEF, 2010).

Poleg letnih srečanj pa WEF opravlja tudi vrsto raziskav, tako globalnih kot regionalnih in po različnih tematikah, z namenom identificirati ovire pri rasti in trajnostnem razvoju in razviti strategije za zmanjšanje revščine in večanje blaginje. Ena od raziskav so tudi poročila o konkurenčnosti, ki merijo konkurenčnost držav in gospodarstev, konkurenčnost na področju informacijskih tehnologij, neenakosti med moškimi in ženskami, poročila, ki ocenjujejo svetovna tveganja, jaz pa se bom osredotočila na poročila, ki merijo konkurenčnost v turističnem sektorju (WEF, 2010).

3.1.1 Poročilo o konkurenčnosti turizma

Prvo Poročilo o konkurenčnosti turizma (angl. *Travel & Tourism Competitiveness Report*) je bilo izdano leta 2007 in je analiziralo konkurenčnost v 124 državah sveta. Vsako leto se je število držav povečalo - na 130 v letu 2008 in 133 v letu 2009. Pri pridobivanju podatkov so pomagale organizacije, kot so UNWTO, WTTC, Mednarodno letalsko združenje, Mednarodna zveza za ohranitev okolja itd. Cilj teh poročil je zgraditi podlago za dialog med deležniki v turizmu in zagotoviti, da se bo turistični sektor razvijal trajnostno ter pripomogel k učinkovitemu mednarodnemu gospodarskemu razvoju. Ugotovitve poročil lahko uporabijo vsi deležniki za prepoznavanje ovir in za izboljšanje konkurenčnosti sektorja, pri tem pa pripomorejo k rasti in večji blaginji v državi (WEF, 2009, str. xi).

Indeks konkurenčnosti turizma sestavljajo trije podindeksi: pravno okolje; poslovno okolje in infrastruktura; človeški, kulturni in naravni viri. Vsak od teh podindeksov pa je sestavljen iz stebrov konkurenčnosti turizma, teh stebrov je skupaj 14 (v letu 2007 jih je bilo le 13, saj so bili naravni in kulturni viri združeni v en steber) (WEF, 2009, str.4-6):

1. Pravno okolje:

- politika in zakonodaja; ta steber meri, ali je politično okolje ugodno za razvoj turističnega sektorja v državi

- okoljska trajnost; naravno okolje je pomemben faktor pri razvoju turizma, zato mora država zagotoviti okoljsko zakonodajo, ki bo spodbujala trajnostni razvoj
- varnost; to je pomemben faktor konkurenčnosti turizma, saj turiste odvrača potovanje v nevarne destinacije
- zdravje in higiena sta pomembna za udobje turistov, zato je to eden od pomembnejših stebrov konkurenčnosti
- prioriteta turizma s strani vlade; razvoj turizma je odvisen od podpore politike in financiranja tega sektorja

2. Poslovno okolje in infrastruktura:

- letalska infrastruktura; ta steber podaja tako kvantitativne kot kvalitativne podatke o kakovosti in razvitosti letališč
- prometna infrastruktura je pomembna za gibanje do in v destinaciji
- turistična infrastruktura; zajema hotelske zmožljivosti, prisotnost večjih rent-a-car podjetij in razpoložljivost bančnih avtomatov
- ICT infrastruktura; internet ima vse večji pomen v turističnem sektorju za planiranje potovanj, pri rezervacijah in nakupu nastanitev itd.
- cenovna konkurenčnost turizma; meri se s pomočjo paritete kupne moči

3. Človeški, naravni in kulturni viri:

- človeški viri; steber analizira izobrazbo ljudi ter razpoložljivost kvalificirane delovne sile
- naklonjenost turizmu; ta steber meri, kako je družba odprta do turistov in kako sprejema tujce
- naravni viri; država je konkurenčnejša, če ima večje število in kvalitetnejše naravne znamenitosti
- kulturni viri; ti so prav tako pomemben faktor za konkurenčnost turizma.

Vsi ti stebri so razdeljeni na posamezne indikatorje. Ti indikatorji so po načelu aritmetične sredine preračunani v stebre, ti stebri pa v podindekse. Konkurenčnost posamezne države je tako izračunana na podlagi aritmetične sredine treh podindeksov. Pri ocenjevanju konkurenčnosti uporabljajo dve obliki podatkov, in sicer kvalitativne in kvantitativne podatke. Kvalitativni podatki so ocenjeni s pomočjo lestvice s sedmimi stopnjami, kjer 1 pomeni najnižji možen rezultat in 7 najvišji možen rezultat. Te podatke je WEF pridobil s pomočjo mnenjske ankete. Kvantitativni podatki pa so bili podani s strani partnerskih institucij, mednarodnih organizacij in nacionalnih virov. Pri ugotavljanju konkurenčnosti pa ni tako pomembno, na katerem mestu se država nahaja, temveč bolj ali izboljšuje svojo uvrstitev (WEF, 2009, str. 27 in 385).

3.1.2 Steber Okoljska trajnost

Ko je leta 2007 Poročilo o konkurenčnosti turizma prvič izšlo, se še ni govorilo o okoljski trajnosti, ampak o okoljski zakonodaji. Ta naj bi zagotovila, da bo destinacija privlačna tudi v prihodnosti. Ta steber meri ostrost okoljskih predpisov v vsaki državi in do kakšne mere so ti predpisi jasni in možni izvršitve. Poudarek je tudi na tem, kakšno prednost dajejo vlade trajnostnemu razvoju turizma. Leto kasneje se je steber preimenoval v Okoljsko trajnost z namenom, da se poudari pomen trajnosti za razvoj sektorja. Ta steber nameravajo v prihodnje izboljšati, ko bo na voljo več relevantnih podatkov (WEF, 2008, str. 7).

Menim, da WEF nima pravega pristopa k trajnostnemu razvoju, saj se v poročilu osredotočajo bolj na trajnost naravnega okolja in premalo na trajnostni razvoj na socio-kulturnem in ekonomskem področju. To bi bilo v prihodnje potrebno spremeniti, saj trajnostni razvoj temelji na vseh teh področjih.

Kot sem omenila, ima velik pomen pri okoljski trajnosti javni sektor. Ta določa predpise in ukrepe, ki bodo usmerjali privatni sektor, da bo posloval trajnostno. Eden od načinov je podpora pri investiranju v zelene tehnologije, produkte in storitve. Država mora tudi varovati kulturno in naravno dediščino ter ohranjati trajno smer razvoja turizma. Identificirati in podpirati mora priložnosti, ki omogočajo privatnemu sektorju poslovanje ter imajo obenem pozitiven vpliv na naravne in kulturne vire v destinaciji in na lokalno prebivalstvo. V primeru, ko podjetja poslujejo dobičkonosno, a obenem škodujejo naravnemu okolju in družbi, mora javni sektor poseči vmes in preprečiti negativno škodo, ki nastane na dolgi rok, in sicer s pomočjo urejevalne politike, kot so npr. globe, zakoni, standardi. Obstajajo pa tudi drugačne rešitve, ki imajo pozitiven vpliv na okolje, ampak kratkoročno ne povrnejo investicije, npr. solarna energija. Za takšne investicije se brez pomoči javnega sektorja podjetja ne bi odločala.

3.2 Analiza stanja in primerjava

Za analizo trajnostnega turizma Slovenije in Avstrije sem kazalnike trajnostnega razvoja razvrstila po načelu, ki ga je zasnoval VISIT, in sicer na skupino kazalnikov politične uresničljivosti, na kazalnike naravnega okolja, na kazalnike socialno kulturnega okolja in na skupino kazalnikov ekonomskega okolja. Znotraj teh štirih skupin pa so kazalniki predstavljeni po stebrih, kot jih je določil WEF.

3.2.1 Kazalniki politične uresničljivosti

Kot sem že omenila v teoretičnem delu, ti kazalniki ocenjujejo, ali obstajajo učinkovit management za razvoj trajnostnega turizma in orodja za ocenjevanje učinkovitosti managementa za razvoj trajnostnega turizma ter ali so v proces vključeni vsi deležniki.

3.2.1.1 Politika in zakonodaja

V Poročilu o konkurenčnosti turizma (v nadaljevanju Poročilo) je prvi steber Politika in zakonodaja. Če ima država močno urejevalno politiko, ki spodbuja razvoj turističnega sektorja in privatne investicije ter upošteva lokalno kulturo in blaginjo, bo razvoj trajnostnega turizma mogoč. Države z negotovo politiko imajo neugoden položaj za razvoj sektorskega potenciala.

Na področju vladne politike in zakonodaje se Slovenija uvršča razmeroma nizko (Priloga 2, Tabela 1). V Poročilu iz leta 2007 se je nahajala na 81. mestu od 124 držav. Situacija se je z leti sicer izboljšala, saj se je Slovenija v Poročilu 2009 uvrstila na 66. mesto, kar pa je še vedno razmeroma slabo. Višjo uvrstitev je dosegla pri zahtevah za vizum, uvrščala se je namreč na 15. mesto v Poročilu 2007 (državljanom 90 držav članic Združenih narodov ni bilo potrebno pridobiti vize za vstop v Slovenijo v letu 2006). Indikator Zahteve za vizum je še danes višje uvrščen v primerjavi z ostalimi indikatorji, in sicer 30. mesto v Poročilu 2008 in 40. mesto v Poročilu 2009 (državljeni 59 držav članic ZN so brez vize lahko vstopili v Slovenijo v letu 2008). Ta indikator je pomemben za trajnostni razvoj turizma, saj je pravica vsakega, da potuje kamor želi, torej da je turizem dostopen za vse. To je tudi eno od načel v Globalnem etičnem kodeksu. Veliko prednost v Poročilu 2009 ima Slovenija pri indikatorju stroškov, ki nastanejo ob ustanovitvi podjetja, saj se nahajamo na 2. mestu (leto pred tem smo bili še na 48. mestu). Na drugi strani pa se Slovenija uvršča izredno nizko na področju tujih lastništev (okrog 106. mesta) in tujih vlagateljev (med 109. in 114. mestom). To pa za trajnostni turizem lahko pomeni prednost, saj je v dobrobit vsake destinacije, da podjetja vodi lokalno prebivalstvo in da dobički od poslovanja ne iztekajo iz destinacije. Čas, ki je potreben za ustanovitev podjetja, je v Sloveniji še razmeroma dolg (v povprečju ustanovitev traja 19 dni), s čimer se Slovenija uvršča na 57. mesto v Poročilu 2009 (WEF, 2007, str. 376-380; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 390-397).

Na drugi strani pa je Avstrija na področju politike in zakonodaje uspešnejša (Priloga 2, Tabela 1), saj se je leta 2006 in 2007 uvrstila na 22. mesto. Prednost Avstrije je vsekakor na področju lastniških pravic, ki so jasno definirane in dobro zavarovane (7. mesto v Poročilu 2007, 4. mesto leto kasneje in 3. mesto v Poročilu 2009). Pri ostalih kazalcih se Avstrija uvršča nekoliko nižje. Uvrstitev pri indikatorju, ki meri tuja lastništva in tuje investicije, se nahaja okrog 20. mesta, kar pa je za trajnostni razvoj destinacije lahko slabost, kot sem omenila že pri Sloveniji. V letu 2006 so državljani 80 držav Združenih narodov lahko brez vizuma vstopili v Avstrijo, s čimer se je država uvrstila na 43. mesto. Naslednji dve leti pa je zasedla enako uvrstitev kot Slovenija. Neugodno za Avstrijo pa je, da se je steber Politike in zakonodaje v zadnjem letu merjenja uvrstil nižje kot prejšnja leta. To je verjetno posledica tega, da se je poslabšala uvrstitev indikatorjev, ki merijo čas in stroške za ustanovitev podjetja, saj so se ti povečali. Tako je v Poročilu 2009 Avstrija zasedla 79. mesto s potrebnimi 28 dnevi za ustanovitev podjetja in 41. mesto pri stroških ustanovitve (WEF, 2007, str. 376-380; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 390-397).

Avstrija ima precej boljše izoblikovano vladno politiko kot Slovenija, zato se turistični sektor v Avstriji lahko uspešneje razvija. Ker pa Slovenija vsako leto izboljšuje uvrstitev, je to vsekakor dobra napoved za trajnostni razvoj turizma v državi.

3.2.1.2 Okoljska trajnost

Države, ki so usmerjene v trajnostni razvoj, imajo strogo določeno okoljsko zakonodajo. Ta ne velja le na področju turizma, ampak tudi v drugih sektorjih. Zakonodaja naj bi podpirala investicije v zelene turistične produkte in storitve, varovala kulturno in naravno dediščino in ohranjala trajen turistični razvoj. Država mora podpirati in spodbujati inovacije, ki temeljijo na trajnostnem razvoju.

Slovenija ima zelo napredno okoljsko zakonodajo. V vseh treh Poročilih (Priloga 2, Tabela 2) se tako pri ostrosti kot pri uveljavljanju okoljskih predpisov uvršča okrog 23. mesta. Slabše pa se uvršča na področju prioritetenosti vlade za trajnostni turizem. Uvrstitev se je z leti celo slabšala (leta 2006 je bila na 57. mestu, leta 2007 na 75. mestu in leta 2008 na 92. mestu). Visoko uvrstitev pa Slovenija dosega tudi po številu ratificiranih okoljskih dogovorov. V Poročilu iz leta 2008 se nahaja na zavidljivem 5. mestu, leto kasneje pa na 10. mestu z 22 ratificiranimi dogovori. V Poročilu iz leta 2007 tega niso merili (WEF, 2007, str. 382-384; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 400-406).

Avstrija se na področju okoljske zakonodaje nahaja v samem vrhu (okrog 5. mesta). Njihovi okoljski predpisi so ostri, vlada daje velik poudarek na trajnostni razvoj turizma. V letu 2008 so imeli priznanih 21 okoljskih dogovorov in se s tem uvrstili na 21. mesto (leto prej na 28. mesto) (WEF, 2007, str. 382-384; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 400-406).

Avstrija ima bolj striktno okoljsko zakonodajo kot Slovenija in tudi uveljavljanje le-te je strožje. Na drugi strani pa se Slovenija uvršča višje pri potrjenih okoljskih dogovorih. Ker se slovenska uvrstitev indikatorja Trajnostni razvoj sektorja z leti slabša, je ključno, da vlada v prihodnje trajnostni razvoj vključi med prednostne razvojne naloge.

3.2.1.3 Prioritizacija turizma

Ta steber ocenjuje, ali je turističen sektor med primarnimi dejavnostmi vlade. Pri tem se meri, koliko izdatkov država nameni razvojnim projektom v turizmu, ali je država prisotna na mednarodnih turističnih sejmih in ali se država učinkovito trži kot turistična destinacija (Priloga 2, Tabela 3).

Slovenska vlada daje premalo prednosti razvoju turističnega sektorja v primerjavi z drugimi državami. Situacija se z leti celo slabša (v Poročilu 2007 se je nahajala na 77. mestu, naslednji dve leti pa na 91. in 94. mestu). Prav tako vlada premalo stori za trženje države oz. je pri tem neuspešna (vsa leta okrog 90. mesta). Slovenija pa je boljše uvrščena pri indikatorju vladnih izdatkov za turistični sektor, a so ti še vedno razmeroma nizki. Uvrstitev se je z leti celo slabšala (38. mesto v Poročilu 2007, 41. mesto v Poročilu 2008 in 43. mesto v Poročilu 2009). Eden od indikatorjev, ki meri prioritizacijo turističnega sektorja, pa je tudi prisotnost na 13 največjih turističnih sejmih na svetu. Leta 2008 se je Slovenija izmed teh 13 udeležila le 5 sejmov in zasedla 62. mesto (WEF, 2007, str. 396-399; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 420-423).

Avstrijska vlada daje večjo prednost turističnemu sektorju kot Slovenija. Predvsem je uspešna pri trženju države (4. mesto v Poročilih iz leta 2008 in 2009). Vendar pa se glede na ostale stebre Prioritizacija turizma uvršča slabše. Nizki so predvsem vladni izdatki za sektor in uvrstitev se je z leti še nižala (33. mesto v Poročilu iz leta 2007 in 39. mesto iz leta 2009). Leta 2006 je bila Avstrija prisotna na 8 od skupno 13 največjih turističnih sejmov na svetu in se s tem uvrstila na visoko 4. mesto. Dve leti kasneje je uvrstitev padla na 20. mesto kljub istemu številu prisotnosti, saj je bilo več drugih držav pogosteje prisotnih na sejmih (WEF, 2007, str. 396-399; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 420-423).

Obe vladi, tako slovenska kot avstrijska, bi morali več prednosti dati turističnemu sektorju. Delež vladnih izdatkov je približno enak (okoli 4,5 odstotkov) in bi se moral v prihodnje povečati. Vendar bi bilo narobe sklepati, da so visoki izdatki dovolj za razvoj trajnostnega turizma. Pomembno je namreč, kako so ti izdatki porazdeljeni. Izdatki za trženje destinacije imajo pozitiven učinek na kratek rok, vendar je za trajnostni razvoj bolje, da se denar porabi za investiranje v infrastrukturo, varnost, zdravstvo in učinkovito urejevalno politiko, saj so to dolgoročneje investicije. Prav tako bi morala spodbujati konkurenčnost. Vlada se mora usmeriti v povečanje zaposlovanja in šolanja ljudi v sektorju, saj je to pogoj za njegov razvoj. Pri trženju destinacije in na turističnih sejmih bi se morala osredotočiti na raznovrstnost turističnih produktov in desezonalizacijo. Za cilj si ne sme postaviti čim večje število turistov, ki obišejo državo, temveč enako število turistov, ki porabijo več denarja.

3.2.1.4 Naravni viri

Steber Naravni viri sicer spada pod kazalnike naravnega okolja, vendar se eden od kazalnikov v WEF-ovem poročilu vsebinsko nanaša na politično uresničljivost. Ta kazalnik je Število naravnih znamenitosti, ki so na seznamu svetovne naravne in kulturne dediščine. (Priloga 2, Tabela 4)

Slovenija je tako v letu 2007 kot v letu 2008 imela na UNESCO-vem seznamu (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo) priznано eno naravno znamenitost,

in sicer Škocijanske jame. Uvrstila se je na 39. oz. 40. mesto skupaj s še 33 državami, ki so imele enako število naravnih znamenitosti (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 472).

Avstrija pa na UNESCO-vem seznamu nima nobene naravne znamenitosti, zato je zasedla 70. mesto v Poročilu 2008 in 74. mesto v Poročilu 2009 (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 472).

Če je znamenitost priznana s strani takšnih organizacij, se posveča več pozornosti pri zaščiti in ohranjanju takšnih danosti. Zato je vsekakor dobro, če si država prizadeva imeti na podobnih seznamih čim več znamenitosti.

3.2.1.5 Kulturni viri

Večina indikatorjev stebra Kulturni viri spada pod kazalnike socialno kulturnega okolja, vendar se eden nanaša na kazalnike politične uresničljivosti. To je Število kulturnih znamenitosti, ki se uvršča na seznam UNESCO. (Priloga 2, Tabela 5)

Slovenija na UNESCO-vem seznamu nima priznane nobene kulturne znamenitosti, zato se uvršča na rep lestvice (108. mesto v Poročilu 2008 in 116. mesto v Poročilu 2009) (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 478).

Avstrija pa ima pri UNESCO priznanih kar 8 kulturnih znamenitosti, s čimer se je uvrstila na 19. oz. 22. mesto v Poročilih 2008 in 2009 (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 478).

V Poročilu 2007 pa so merili število naravnih in kulturnih znamenitosti, ki so na seznamu svetovne naravne in kulturne dediščine, kar skupaj. Tako je Slovenija zasedla 87. mesto z eno naravno znamenitostjo. Avstrija pa je zasedla 24. mesto z osmimi kulturnimi znamenitostmi (WEF, 2007, str. 446). (Priloga 2, Tabela 6)

3.2.2 Kazalniki naravnega okolja

Turizem ima velik pomen pri ohranjanju in varovanju naravnega okolja, saj je naravno okolje temelj za razvoj turističnega sektorja. Obenem pa je turizem tudi onesnaževalec okolja, vendar so pozitivni vplivi številčnejši, saj turizem spodbuja zavest o pomembnosti naravnega okolja, prinaša denarna sredstva za varovanje in obnovo itd.

Kazalniki naravnega okolja vključujejo turistični transport, planiranje zmogljivosti, rabo okolja, biodiverzitetu, uporabo energije in vode ter ravnanje z odpadki (VISIT, 2004, str. 8-9).

3.2.2.1 Okoljska trajnost

WEF znotraj tega stebra poleg vladne okoljske zakonodaje (to sem opisala v poglavju 3.2.1.2) analizira tudi indikatorje, ki merijo neposredne vplive na kakovost okolja. Sem spadajo izpusti CO₂, koncentracija prašnih delcev in delež ogroženih živali. Pri tem je za trajnostni razvoj pomembno, ali država oz. destinacija varuje oz. ohranja naravno okolje in kako turistične aktivnosti vplivajo na biodiverzitetu.

Slovenija se na svetovni ravni uvršča v zadnjo četrtno držav z največ izpusti ogljikovega dioksida na prebivalca. V Poročilu iz leta 2009 je zasedla 96. mesto, leto prej pa 91. mesto. Država je boljše uvrščena pri koncentraciji prašnih delcev (42. mesto v Poročilu 2008), vendar se je situacija naslednje leto poslabšala (49. mesto), ko je bilo na kubični meter zraka 30,7 mikrogramov prašnih delcev. Indikator ogroženih živali, kamor spadajo sesalci, ptice in dvoživke, pa je boljše uvrščen, saj je v Sloveniji ogroženih le 2,5 odstotka vseh živali, s čimer država dosega 26. mesto (Poročilo 2009), leto prej pa 33. mesto (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 403-405). (Priloga 2, Tabela 7)

Avstrija se na področju izpustov ogljikovega dioksida uvršča takoj za Slovenijo na 97. mesto (Poročilo 2009), leto prej pa se je uvrstila na 95. mesto. Tudi pri koncentraciji prašnih delcev v zraku je slabše uvrščena kot Slovenija, in sicer na 51. mesto v Poročilu 2008 in 57. mesto v Poročilu 2009. Delež ogroženih živali znaša 3,1 odstotka, tako se Avstrija v Poročilu 2009 uvršča na 42. mesto (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 403-405). (Priloga 2, Tabela 7)

Podatke o izpustih ogljikovega dioksida, ki so bili izmerjeni leta 2004, je WEF pridobil od Svetovne banke. Ti izpusti se merijo v tonah na prebivalca. V Sloveniji so znašali 8,1 tone, v Avstriji pa 8,5 ton. Podatke o koncentraciji prašnih delcev je prav tako podala Svetovna banka. V Sloveniji je bilo leta 2005 izmerjenih 30,7 mikrogramov, v Avstriji pa 33,8 mikrogramov prašnih delcev na kubični meter zraka. Obe državi se na seznamu uvrščata v prvo polovico (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 403-405).

3.2.2.2 Letalska infrastruktura

Z razvojem letalske industrije v 50. letih prejšnjega stoletja potniški promet vsako leto raste predvsem zaradi večanja dohodka ljudi, odpravljanja državnih mej, potreb po potovanjih in gospodarski rasti. WEF je v ta steber vključil tako kvantitativne podatke, kot so število odhodov letal, število razpoložljivih sedežev na letalih in število letališč, kot kvalitativne podatke, in sicer kakovost letalske infrastrukture in kakovost povezav s čezmorskimi trgi.

Slovenija ima po ocenah WEF-a sicer razmeroma dobro razvit letalski potniški promet, vendar pa je uvrščena nižje, saj je veliko drugih držav boljše ocenjenih. (Priloga 2, Tabela 8) V

Poročilu 2007 je zasedla 60. mesto, leto kasneje 64. mesto, zadnje leto pa 63. mesto pri ocenjevanju kakovosti letalske infrastrukture. Država pa ima zelo malo razpoložljivih sedežev na letalih, s čimer se je v Poročilu 2007 uvrstila na 108. mesto, leto kasneje na 115. mesto, v Poročilu 2009 pa na 113. mesto. Število odhodov letal, ki se merijo na 1000 prebivalcev, je višje uvrščeno. V letu 2005 je vzletelo 6,6 letal na 1000 prebivalcev, tako je država v Poročilu 2007 dosegla 39. mesto. V letu 2006 pa je vzletelo 9,7 letal na 1000 prebivalcev in se s tem uvrstila na 37. mesto. Slovenija je imela v preteklih letih dve potniški letališči (Letališče Jožeta Pučnika in Letališče Edvarda Rusjana; letos se je za potnike odprlo tudi Letališče Portorož), torej eno letališče na milijon prebivalcev, s čim se je uvrstila na 47. mesto v Poročilih 2008 in 2009. V Poročilu 2007 so merili vsa letališča, tako potniška kot športna, zato se je Slovenija s 7 letališči na milijon prebivalcev uvrstila na 60. mesto. Kakovost povezav s čezmorskimi trgi je v Sloveniji slaba in se je z leti celo še slabšala (61. mesto v Poročilu 2007, 74. mesto v Poročilu 2008 in 81. mesto v Poročilu 2009) (WEF, 2007, str. 402-407; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 426 do 432).

Avstrija ima precej boljše razvit letalski potniški promet, ki se z leti celo še izboljšuje. (Priloga 2, Tabela 8) V Poročilu 2007 je država dosegla 27. mesto, leto kasneje 21. mesto, zadnje leto pa celo 13. mesto in se s tem uvršča med države z najučinkovitejšim letalskim potniškim prometom. Njihova letala pa imajo tudi več razpoložljivih sedežev, s čimer so v Poročilu 2007 dosegli 32. mesto, naslednji dve leti pa 36. mesto. V letu 2005 je vzletelo 16,3 letal na 1000 prebivalcev, s čimer se je Avstrija uvrstila na 21. mesto. Leto kasneje je na 1000 prebivalcev vzletelo 18,1 letalo in država je na WEFovi lestvici dosegla 20. mesto. Avstrija se je z indikatorjem gostote letališč v Poročilu 2009 uvrstila nižje kot Slovenija, in sicer na 63. mesto s povprečno 0,7 letališči na milijon prebivalcev, leto prej pa na 62. mesto. Kot sem že prej omenila, so v Poročilu 2007 upoštevali poleg potniških letališč tudi športna, tako se je Avstrija tega leta s 6,7 letališči na milijon prebivalcev uvrstila na 61. mesto. Kakovost povezav mednarodnih letov se je prav tako izboljšala, dosežena uvrstitev v Poročilu 2007 je bila 21. mesto, leto kasneje 20. mesto, zadnje leto pa 15. mesto (WEF, 2007, str. 402-407; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 426 do 432).

Z naraščajočim številom potnikov in predvsem letov se povečuje poraba goriva in s tem večja onesnaženost okolja. Kot ugotavlja UNWTO (UNWTO, 2007, str.17), bo 4 odstotna rast mednarodnih turističnih prihodov prispevala k 152 odstotnemu povišanju izpustov ogljikovega dioksida do leta 2035. Zato bi bilo potrebno za trajnejši razvoj najti alternativne rešitve, ki bi zmanjšale izpuste CO₂. Eden od načinov je optimizacija izpustov, kar pomeni, da bi se ob enakem številu potovanj zmanjšal obseg izpustov. To bi lahko storili z npr. alternativnimi gorivi, manjšo težo na letalih, zmanjšano hitrostjo letov in direktnimi leti. Drug način za zmanjševanje izpustov je premestitev potovanj z letal na druge vrste prevoza, promocijo zelenih potovanj ali pa povečanje davkov na gorivo, letalske karte ali na turistične pakete (WEF, 2009, str. 36).

Za učinkovit trajnostni razvoj je potrebno, da se vsi deležniki v letalski industriji zavedajo pomena okoljske trajnosti, da se izvajajo meritve in da upoštevajo predpise, ki zadevajo varovanje okolja, pri tem pa pazijo tudi na stroške in prihodke letalske industrije. Turisti pa lahko k trajnejšemu razvoju prispevajo s tem, da izbirajo destinacije, ki so bližje njihovem kraju bivanja. Kot pa sem že omenila, je za varovanje okolja in s tem trajnejši razvoj pomembno, da so leti iz ene destinacije v drugo direktni in da ni vmesnega prestopanja, saj to doprinese k precej večjemu obsegu izpustov, namreč ti so največji ravno ob vzletanju in pristajanju.

3.2.2.3 Prometna infrastruktura

Kakovostna in razširjena prometna infrastruktura je nujna za gibanje med in v destinaciji. Zavzema tako ceste, kot tudi železnice in pristanišča. Pomembno je, da je infrastruktura kakovostna in učinkovita, da je transport do turističnih atrakcij dostopen in predvsem varen, tako za tiste, ki potujejo, kot za tiste, ki živijo ob prometnicah. Prometna infrastruktura pa ima negativen vpliv na naravno okolje skozi izpuste toplogrednih plinov, onesnaževanje zraka, izrabo zemlje, zvočno onesnaževanje itn. Zato je pomembno, da se transport preusmeri v bolj trajnostne oblike, ki ne škodujejo okolju v tolikšni meri, predvsem tiste, ki zadevajo javna prevozna sredstva.

Slovenija ima po ocenah WEF razmeroma kakovostne ceste, v vseh treh Poročilih se nahaja okrog 41. mesta. Ko bo zgrajen avtocestni križ, bo uvrstitev sigurno višja, kar pa ne bo pomembno le za konkurenčnost turizma, kar ta poročila merijo, temveč bo imelo velik pomen za trajnostni razvoj turizma. S tem ko se promet umika iz naselij na avtoceste, se poveča kakovost življenja prebivalcev teh naselij, zmanjšajo se poškodbe na stavbah, poveča se varnost itd. Enako uvrstitev kot pri kakovosti cest Slovenija dosega tudi na področju kakovosti železniške infrastrukture. Turistični sektor in vlada bi morala spodbujati uporabo železnic, saj je to okolju prijaznejši način prevoza kot cestni ali letalski. Okrog 40. mesta pa se Slovenija nahaja tudi pri kakovosti pristanišč, kjer se merijo pristaniške zmogljivosti in notranje vodne poti. Slovenija sicer nima tako velikih rek, da bi se tovor lahko transportiral po njih, vendar bi bilo za razvoj turizma dobro spodbujati lokalne ponudnike, ki bi turistom ponujali vožnjo po rekah, pri čemer bi ti lahko spoznavali floro in fauno območja. S tem bi se spodbujala ozaveščenost o naravnih virih, turisti bi spoznavali zgodovino okolja itd. Tudi pri kakovosti javnih sredstev prevoza se Slovenija uvršča okrog 45. mesta. To pomeni, da bi se lahko še marsikaj izboljšalo na tem področju. Dobro bi bilo pozornost usmeriti v bolj učinkovit in turistom dostopnejši prevoz, kot npr. pogostejše prevozne linije ob vikendih, ko je več turistov, najem koles v mestih ipd. Slovenija pa je izredno visoko uvrščena pri indikatorju gostote cest. V Poročilu 2009 je zasedla 11. mesto s 190 kilometri cest na 100 kvadratnih metrov površine. Ta uvrstitev je sicer za prevoz po destinaciji ugodna, saj so turistične atrakcije lažje dostopne, po drugi strani pa to pomeni, da je uničenih več naravnih površin, pri tem je ogroženo življenje živali, prihaja do vizualnega onesnaževanja itd., kar ne

temelji na trajnostnem razvoju (WEF, 2007, str. 410-413; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 434-438). (Priloga 2, Tabela 9)

Avstrija pa je pri kakovosti prometne infrastrukture uvrščena v samem vrhu. Kakovost cest se z leti celo izboljšuje, posledično pa tudi uvrstitev na WEFovi lestvici (9. mesto v Poročilu 2007, 7. mesto v Poročilu 2008 in 6. mesto v Poročilu 2009). Tudi železniško infrastrukturo imajo dobro razvito kljub sicer razgibanemu terenu države, na katerem veliko površine zavzemajo Alpe. Pri indikatorju Kakovost pristanišč pa je uvrščena slabše (okrog 35. mesta), kar je razumljivo, saj Avstrija ni obmorska država. Velik pomen pa ima za turizem reka Donava, ob kateri potekajo kolesarske poti, po njej vozijo turistične ladje, del ozemlja ob Donavi pa je tudi nacionalni park. Kakovost javnih prevoznih sredstev je v Avstriji dobra. Vsa leta se je država uvrstila okrog 10. mesta. Slabše kot Slovenija pa je uvrščena pri gostoti cest (16. mesto v Poročilu 2008 in 21. mesto v Poročilu 2009), kar pa seveda za trajnostni turizem lahko pomeni prednost, kot sem že omenila pri uvrstitvi Slovenije (WEF, 2007, str. 410-413; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 434-438). (Priloga 2, Tabela 9)

Če primerjam razvoj prometne infrastrukture med Slovenijo in Avstrijo, lahko rečem, da je avstrijska infrastruktura kakovostnejša. Kljub težjemu terenu ima bolj razvite železniške povezave, javna prevozna sredstva so učinkovitejša in dostopnejša, gostota cest pa je manjša kot v Sloveniji, kar je za ohranitev naravnega okolja vsekakor prednost.

3.2.2.4 Naravni viri

Naravni viri so temelj za razvoj turizma, zato je njihovo ohranjanje ključno za konkurenčnost in razvoj destinacije. Varovanje naravnega okolja pa ni pomembno le zaradi turizma, vendar je njegovo ohranjanje ključno za življenje na zemlji. Naravni viri, kot so čista pitna voda ali čist zrak, so osnova za preživetje. Ta steber zajema štiri indikatorje, vendar bom v tem poglavju opisala samo tri, saj sem indikator Število naravnih privlačnosti analizirala že pri kazalnikih politične uresničljivosti.

V Poročilu iz leta 2007 sta stebra Naravni viri in Kulturni viri združena v en steber. Tudi indikatorji so drugačni kot v Poročilih 2008 in 2009, vendar so v Tabeli 10 (Priloga 2) predstavljeni vsi relevantni indikatorji.

Turistični sektor je močan porabnik energije, zato je izredno pomembno, da se energija izrablja čim bolj učinkovito. Izpusti CO₂ veliko prispevajo h globalnemu segrevanju, zato jih je potrebno čim bolj zmanjšati. Slovenija je pri indikatorju, ki meri škodo zaradi izpustov ogljikovega dioksida, zasedla 44. mesto, saj so leta 2004 izpusti znašali 0,3 odstotka bruto nacionalnega prihodka (škoda zaradi izpustov CO₂ je ocenjena z 20 dolarji na tono ogljika, pomnoženo s številom ton izpustov ogljika). Slovenska podjetja, ki pridelujejo naravne vire, kot so hrana, gozdovi in ribištvo, so ozaveščena o pomenu ohranjanja in varovanja

ekosistema, od katerega je odvisno njihovo poslovanje. Vendar bi bilo potrebno to odgovornost v prihodnje še bolj izpostaviti, saj se je ta indikator v Poročilu 2007 uvrstil na 44. mesto. Slabše pa je Slovenija v primerjavi z drugimi državami uvrščena pri indikatorju zaščitene območij. V letu 2007 se je s 6,5 odstotki zaščitene območij na celotnem ozemlju Slovenije uvrstila na 82. mesto. Leta 2004 je imela zaščitene 6 odstotkov območja in se v Poročilu uvrstila na 71. mesto. WEF je podatke pridobil od Svetovne zveze za varstvo narave (angl. *International Union for Conservation of Nature*) in UNEP-a, ki sta izdala dokument o zaščitene območjih (angl. *World Database on Protected Areas*). Vendar v tem dokumentu niso zbrana vsa zaščitena območja, saj so podatke dobili le od nekaterih svetovnih organizacij za zaščito okolja. Zaradi tega ta uvrstitev ni ravno relevantna. Vsekakor pa je ta indikator izredno pomemben, saj se le na območjih, ki so zaščitena, celostno varuje in ohranja naravno okolje. Bolje pa je Slovenija uvrščena pri indikatorju kakovosti naravnega okolja, ki je razmeroma čisto. Zaskrbljujoče je le, da se je uvrstitev v zadnjem letu poslabšala glede na prejšnje leto, in sicer za 6 mest (21. mesto v Poročilu 2008 in 27. mesto v Poročilu 2009). Pri celotnem številu poznanih vrst živali smo uvrščeni nizko, in sicer na 83. mesto v Poročilu 2008 in 95. mesto v Poročilu 2009, vendar vpliva na tak rezultat nimamo, saj je to odvisno od geografske lege in podnebja. Pomembno je le, da število teh vrst ohranjamo in ne ogrožamo s svojim načinom življenja, kot je npr. onesnaževanje, lov itd. (WEF, 2007, str. 447-449; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 473-475).

Škoda zaradi izpustov ogljikovega dioksida je v Avstriji leta 2004 znašala 0,1 odstotek bruto nacionalnega prihodka, s čimer se je država uvrstila na 10. mesto. Avstrija pa je na področju naravnih virov precej bolje uvrščena kot Slovenija. Skrb avstrijskih podjetnikov in pridelovalcev naravnih virov je v samem vrhu, saj se uvrščajo na zavidljivo 5. mesto. Slabše pa se godi Avstriji na področju zaščitene območij, saj so se ta v analiziranih letih zmanjšala. Tako je bilo v letu 2004 zaščitene dobrih 33 odstotkov površin, s čimer so zasedli visoko 4. mesto, tri leta kasneje pa so imeli zaščitene le še 28 odstotkov površin in se uvrstili na 17. mesto. Kot pa sem omenila že pri Sloveniji, ti podatki niso relevantni, saj v tem merjenju niso vključeni podatki vseh organizacij za zaščito območij. V Avstriji izredno dobro skrbijo za čistočo naravnega okolja, pri čemer se uvrščajo na 4. (Poročilo 2008) oz. 6. mesto (Poročilo 2009). Število poznanih vrst živali pa je primerljivo s Slovenijo, tako se Avstrija uvršča okrog 85. mesta. Da je uvrstitev podobna, je razumljivo, saj se državi nahajata na istem območju Evrope, imata podobno podnebje itd. (WEF, 2007, str. 447-449; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 473-475).

Investicije v ohranjanje naravnega okolja bi morale biti dolgoročno usmerjene. Ohranjanje okolja se začne s pravilnim planiranjem pokrajine, kjer se določi območja, ki jih je potrebno zaščititi, in z ustrezno uporabo orodij za zaščito. V zadnjem času je veliko govora o podnebnih spremembah in vplivih ljudi na te spremembe. Medvladna skupina Združenih narodov o podnebnih spremembah (angl. *Intergovernmental Panel on Climate Change*) je v enem od svojih poročil zapisala, da bi ob povišanju temperature za 1,5 do 2,5 stopinj celzija

izumrlo od 20 do 30 odstotkov rastlin in živali, zato je izredno pomembno, da se naravno okolje ščiti in ohranja (IPCC, 2007, str. 9).

3.2.3 Kazalniki socialno kulturnega okolja

Pri razvoju turizma je ključno, da se upošteva življenjske pogoje in navade lokalnega prebivalstva. Turizem temu ne sme škodovati, temveč mora spodbujati kakovost življenja ljudi. Obenem pa je pomembno, da se zagotovi tudi varnost turistov in da se turisti počutijo dobrodošli v destinaciji.

3.2.3.1 Varnost

Varnost je eden od pomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na odločitev turistov za obisk destinacije. Kot sem že opisala pri negativnih vplivih turizma na socialno okolje, se kriminaliteta velikokrat pojavi v revnih turističnih destinacijah. Razlog je v tem, da domačini poskušajo posnemati bogatejše življenje turistov, za katerega potrebujejo denar, zato prihaja do kraja, prostitucije, trgovanja z drogami itd. Niso pa le domačini tisti, ki povzročajo probleme s svojimi dejanji, ampak tudi turisti (vinjenost, zloraba drog, hrup itd).

Ta steber sicer vsebuje štiri indikatorje, vendar so za analizo trajnostnega razvoja turizma pomembni le trije, in sicer terorizem, zaupanje v policijo in kriminal. (Priloga 2, Tabela 11)

Slovenija se pri indikatorju Terorizem uvršča okrog 20. mesta, saj je država, v kateri skoraj ni nevarnosti terorizma. Indikator zaupanja v policijo pa je nižje uvrščen (v Poročilu 2007 na 51. mestu, leto kasneje na 47. mestu, zadnje leto pa na 57. mestu), kar pomeni, da med ljudmi ni zaupanja v uveljavljanje zakonov s strani policije. Okoli 20. mesta pa se Slovenija nahaja pri indikatorju kriminala in nasilja, saj nista močno prisotna (WEF, 2007, str. 386-388; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 408-410).

Avstrija pa spada med eno bolj varnih držav na svetu. Nevarnost terorizma je minimalna (8. mesto v Poročilih 2008 in 2009), ljudje imajo veliko zaupanja v delovanje policije in njeno izvrševanje zakonov. Uvrščenost je sicer v zadnjem letu merjenja padla na 13. mesto (dve leti prej se je uvrščala na 8. in 9. mesto), vendar je ta še vedno visoka. Tudi po prisotnosti kriminala in nasilja je Avstrija v samem vrhu najbolj varnih držav (okrog 8. mesta) (WEF, 2007, str. 386-388; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 408-410).

Avstrija je z vidika varnosti za turiste privlačnejša država, vendar Slovenija za njo ne zaostaja zelo. V primeru, da nek turist doživi negativno izkušnjo, ki zadeva njegovo varnost, se v destinacijo ne bo več vrnil, obenem pa bo negativno izkušnjo opisal tudi drugim. Zato je za

trajnostni razvoj turizma potrebno zagotoviti, da do takšnih pripetljajev ne bo prišlo. Za to pa poskrbi lokalna policija ter dobro informiranje turistov.

3.2.3.2 Zdravje in higiena

Razvoj turizma v destinaciji pozitivno vpliva na kakovost življenja domačinov, saj se zaradi turizma izboljša infrastruktura, kot npr. elektrika, tekoča pitna voda, poveča se število zdravnikov itd. Zdravstvene storitve v destinaciji pogosto potrebujejo tudi turisti, saj zaradi sprememb, kot so drugo podnebje, kakovost zraka in vode, vlaga, temperatura, izčrpanost zaradi potovanja itd., ljudje pogosteje zbolijo.

Ta steber vsebuje štiri indikatorje, ki merijo, kakšno je razmerje med številom zdravnikov oz. bolniških postelj in številom prebivalcev ter kakšen delež celotnega prebivalstva ima dostop do zdravstvenih storitev in do čiste pitne vode. (Priloga 2, Tabela 12)

Dostop do čiste pitne vode je zelo pomemben za zdravje in udobje turistov. V Sloveniji je čista pitna voda dostopna celotnemu prebivalstvu, zato se država nahaja na 1. mestu skupaj s še 36 državami. V primeru, da turist vseeno zboli, mu mora biti zagotovljena zdravstvena oskrba. Pri tem se meri dostopnost zdravnikov in zadostno število zdravniških postelj. Zdravstvene storitve so v Sloveniji dostopne vsem, zato se na WEFovi lestvici država uvršča na 1. mesto. Po številu zdravnikov pa se Slovenija z 2,4 zdravniki na tisoč prebivalcev uvršča na 44. mesto. Podobno uvrstitev (okrog 37. mesta) pa dosega tudi pri številu postelj, saj jih je v letu 2006 bilo 48 na deset tisoč prebivalcev (WEF, 2007, str. 391-393; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 414-417).

Avstrija se enako kot Slovenija uvršča na 1. mesto pri dostopu do zdravstvenih storitev in do čiste pitne vode. Višje kot Slovenija pa je uvrščana po številu zdravnikov na tisoč prebivalcev, saj je bilo teh v letu 2006 3,7, s čimer se je uvrstila na 15. mesto, dve leti pred tem pa s 3,4 zdravniki na 18. mesto. Tudi število postelj je večje kot v Sloveniji, in sicer 76 postelj na deset tisoč prebivalcev (11. mesto v Poročilu 2009) (WEF, 2007, str. 391-393; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 414-417).

3.2.3.3 Človeški viri

Turistična destinacija ima lahko veliko sestavin za uspeh, kot so podnebje, turistične atrakcije, visoko kakovostne nastanitvene zmogljivosti itd., vendar se brez kvalificiranih zaposlenih, ki ponujajo storitve, destinacija ne bo razvijala trajnostno.

Ta steber vsebuje 10 indikatorjev konkurenčnosti turizma, vendar bom za analizo trajnostnega razvoja opisala le 5 indikatorjev, in sicer kakovost izobraževalnega sistema, razpoložljivost

lokalnih specializiranih raziskav, izobraževanje zaposlenih, prakticiranje najemanja in odpuščanja delavcev ter zaposlovanje tuje delovne sile. (Priloga 2, Tabela 13)

Kakovost izobraževalnega sistema je izredno pomembna, saj je to osnova za konkurenčnost na trgu delovne sile in konkurenčnost gospodarstva države, namreč človeški viri so gonilo za razvoj. Izobraževalni sistem pa ima velik pomen tudi pri ozaveščanju o nujnosti ohranjanja in zaščite naravnega okolja, o kulturnem bogastvu naroda, o spoštovanju drugih ljudi itd., kar je pomembno za trajnostni razvoj. Slovenski izobraževalni sistem se z leti izboljšuje, vendar je še vedno razmeroma slabo ocenjen (52. mesto v Poročilu 2007, 43. mesto v Poročilu 2008 in 35. mesto v Poročilu 2009). Za kakovost človeških virov pa je vitalnega pomena sprotno izobraževanje zaposlenih. Eden od indikatorjev meri, ali so takšna izobraževanja in specializirane raziskave, ki zadevajo sektor, prisotne v destinaciji in če jih izvajajo lokalne ustanove. V Sloveniji je po ocenah WEF-a takšnih raziskav nekaj, vendar bi bilo potrebno storiti več na tem področju. Slovenija se na lestvici vsa tri analizirana leta nahaja okrog 35. mesta. Podobno je stanje pri indikatorju, ki meri, koliko podjetja namenijo sredstev za izobraževanje in razvoj zaposlenih. Zaskrbljujoče je le to, da se je stanje z leti poslabšalo (32. mesto v Poročilu 2007, 37. mesto leto kasneje in 43. mesto v zadnjem letu merjenja). Izredno slabo pa je država uvrščena, ko se ocenjuje praksa najemanja in odpuščanja delavcev. V Sloveniji ima veliko moč pri tem zakonodaja, ki delodajalcem onemogoča fleksibilnost. V Poročilu 2007 se tako nahaja na 109. mestu, leto kasneje na 110., v Poročilu 2009 pa na 117. mestu. Slovenska zakonodaja pa omejuje tudi najemanje tuje delovne sile. Uvrstitev se je z leti sicer zvišala, vendar je Slovenija še vedno nizko uvrščena (86. mesto v Poročilu 2007, 89. mesto v Poročilu 2008 in 68. mesto v zadnjem letu merjenja). Za trajnostni razvoj sektorja pa to sploh ni slabo, saj je za razvoj destinacije dobro, da so zaposleni domačini, tako da je ta uvrstitev vsekakor prednost. S tem, ko delodajalci zaposlijo domačo delovno silo, spodbujajo gospodarski razvoj destinacije in preprečujejo odtekanje sredstev iz destinacije (WEF, 2007, str. 432-436; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 458-462).

Avstrija pa je na področju človeških virov višje uvrščena kot Slovenija. Njihov izobraževalni sistem je visoko kakovosten, država se tako na lestvici nahaja na 13. (Poročilo 2007) oz. na 14. mestu (Poročili 2008 in 2009). Podobno uvrstitev zaseda tudi pri indikatorju izobraževanj in specializiranih raziskav v lokalnih ustanovah, in sicer 14., 15. in 16. mesto v analiziranih letih. Za investiranje v zaposlene so v preteklih letih namenili veliko sredstev (5. in 6. mesto v letih 2006 in 2007), manj sredstev pa v letu 2008, zato je tudi uvrstitev padla za 12 mest. Podobno kot v Sloveniji pa je rigidno najemanje in odpuščanje delavcev, ki je določeno z zakonodajo. Zato se Avstrija nahaja okrog 85. mesta. Zakonodaja pa izredno omejuje zaposlovanje tuje delovne sile, z leti je celo vedno bolj stroga (112. mesto v Poročilu 2007, 120. in 121. mesto pa v Poročilih 2008 in 2009). Kot pa sem omenila pri uvrstitvi Slovenije, je to za trajnostni razvoj vsekakor pozitivno (WEF, 2007, str. 432-436; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 458-462).

S tem, ko se zaposli lokalno prebivalstvo, se poveča gospodarski razvoj destinacije in socialni standard ljudi, obenem pa prebivalci cenijo vrednost razvoja turizma. Ko turisti trošijo denar, nastajajo nova delovna mesta, poveča se zaslužek prebivalstva, to pa pripelje do novih nakupov proizvodov in storitev. Zaposlenost v turističnem sektorju pa ima to prednost, da je precej fleksibilna, saj se ljudje lahko zaposlijo za polovičen delovni čas, najema se lahko tako mlado kot staro delovno silo itd.

3.2.3.4 Naklonjenost turizmu

Turizem lahko na prebivalce v destinaciji vpliva tako pozitivno kot negativno. Pozitivni vplivi so npr. več delovnih mest, gospodarski razvoj ter izboljšane socialne storitve in infrastruktura, negativni vplivi pa škoda in spremembe na naravnih in kulturnih virih, gneča v turistični sezoni, višje cene itd. Naklonjenost domačinov do turistov je pogoj za razvoj trajnostnega turizma. Sovražnost do turistov lahko slednje celo prežene iz destinacije.

Ta steber vsebuje tri indikatorje, vendar bom na tem mestu analizirala le dva, in sicer vedenje domačinov do turistov ter ali turistični delavci predlagajo podjetnikom, da destinacijo obiščejo tudi izven poslovne poti. (Priloga 2, Tabela 14)

Slovenija je dokaj zaprta država, ko govorimo o sprejemanju tujcev. Vendar pa, kot kaže WEF-ova raziskava, to ne velja za turizem, saj je pri tem indikatorju dobila visoko oceno (6,5 točk na 7-stopenjski lestvici v Poročilu 2009). Uvrstitev je sicer še vedno nizka, razlog je le v tem, da so druge države višje ocenjene. Tako se nahaja v Poročilu 2007 na 81. mestu, leto kasneje na 75. mestu, zadnje analizirano leto pa na 68. mestu. Izredno zaskrbljujoča pa je situacija pri indikatorju, ki ocenjuje, ali turistični delavci predlagajo in priporočajo podjetnikom, ki obiščejo državo zaradi poslovne poti, da obiščejo destinacijo tudi v prostem času. Uvrstitev v treh analiziranih letih je namreč padla za 85 mest (39. mesto v Poročilu 2007, leto kasneje na 92. mestu, v Poročilu 2009 pa celo na slabem 124. mestu) (WEF, 2007, str. 443-444; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 469-470).

Avstrijski državljani pa so nasprotno kot slovenski izredno visoko uvrščeni pri naklonjenosti razvoju turizma v državi. Uvrstitev je v analiziranih letih sicer nihala, vendar je uvrstitev še vedno visoka (11. mesto v Poročilu 2007, leto kasneje 3. mesto ter 18. mesto v Poročilu 2009), kar pomeni da so turisti dobrodošli v destinaciji. Tudi pri indikatorju, ki meri, ali turistični delavci povabijo obiskovalce, ki so na poslovni poti, da podaljšajo svojo pot, je Avstrija višje uvrščena. Tako so zasedli 14. mesto v Poročilu 2007, leto kasneje 6. mesto in v Poročilu 2009 5. mesto (WEF, 2007, str. 443-444; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 469-470).

Če se želi destinacija razvijati trajnostno, se mora najti sinergija med domačini in turisti. Potrebno je definirati skupne cilje, domačini morajo imeti občutek, da sodelujejo pri razvoju

turizma in da je ta odvisen od njihovega prispevka. Turisti pa se morajo počutiti sprejete, da se bodo vračali v destinacijo.

3.2.3.5 Kulturni viri

Kulturni viri so tudi ena izmed bistvenih sestavin za razvoj turizma, saj so ti eden od motivov za obisk destinacije. Zato je izredno pomembno, da se ohranjajo in da turizem pomaga pri financiranju njihove obnove in zaščite.

Indikator Število kulturnih znamenitosti sem predstavila že pri indikatorjih politične uresničljivosti, na tem mestu pa bom analizirala indikatorja Število mednarodnih sejmov in razstav ter Izvoz ustvarjalne obrti.

Pri trajnostnem razvoju destinacije ima velik pomen tudi število mednarodnih sejmov oz. razstav, ki se odvijajo v državi. Na teh sejmih in razstavah se poleg tujih predstavljajo tudi domači podjetniki s svojo ponudbo. Slovenija se je tako v Poročilu 2008 kot v Poročilu 2009 uvrstila na 38. mesto z 42,3 sejmi in razstavami na leto (številka je izračunana kot povprečje od leta 2005 do 2007). Podobno uvrstitev (41. mesto v letu 2006) pa je dosegla pri indikatorju, ki meri, kakšen delež ustvarjalnih panog je država izvozila glede na celoten izvoz ustvarjalnih panog na svetovni ravni. V Sloveniji je ta delež znašal 0,2 odstotka (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 480-481). (Priloga 2, Tabela 15)

Avstrija pa se je s povprečno 201 sejmom in razstavo od leta 2005 do 2007 uvrstila na 9. mesto v obeh letih merjenja. V letu 2006 je izvozila 1,7 odstotka celotne svetovne ustvarjalne panoge in se s tem uvrstila na 14. mesto (WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 480-481). (Priloga 2, Tabela 15)

3.2.4 Ekonomski kazalniki

Ekonomski kazalniki merijo, kakšne gospodarske koristi prinaša razvoj turizma za destinacijo in kako je država oz. destinacija odvisna od turističnega sektorja. Ti indikatorji analizirajo sezonske spremembe, ki vplivajo na zaposlenost, prihodke, zasedenost nastanitvenih zmogljivosti itd., odtekanje zaslužkov destinacije, delež sektorja v bruto družbenem produktu itd.

3.2.4.1 Turistična infrastruktura

Eden od indikatorjev trajnostnega turizma je tudi, koliko hotelskih sob na prebivalca ponuja destinacija. (Priloga 2, Tabela 16)

V Sloveniji je bilo število hotelskih sob na 100 prebivalcev, merjeno od leta 2004 do 2007, okrog 0,8, s čimer se je država v Poročilu 2007 uvrstila na 35. mesto, leto kasneje na 36. mesto, v zadnjem letu merjenja pa na 32. mesto (WEF, 2007, str. 416; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 440).

Avstrija pa se po številu hotelskih sob v vseh letih merjenja nahaja v samem vrhu, in sicer na 3. mestu s 3,5 sobami na 100 prebivalcev. To pomeni, da je turističnih kapacitet v destinaciji veliko, po čemer lahko sklepamo, da je turizem razvit in ob visoki zasedenosti so tudi prihodki od turizma visoki (WEF, 2007, str. 416; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 440).

3.2.4.2 Naklonjenost turizmu

Eden od ekonomskih indikatorjev je tudi, kakšen delež BDP-ja sestavljajo turistični izdatki in prejemki. Večji kot je delež, bolj pomemben je turistični sektor za gospodarstvo države. Ta indikator je WEF uvrstil v steber Naklonjenost turizmu.

Turistični izdatki in prejemki so v Sloveniji leta 2004 znašali 7,5 odstotka slovenskega bruto domačega proizvoda in s tem se je država na lestvici uvrstila na 38. mesto. Leto kasneje se je Slovenija povzpela za 3 mesta, leta 2007 pa je s 7,9 odstotki BDP-ja pristala na 36. mestu med vsemi merjenimi državami. Rast deleža turizma v slovenskem BDP je vsekakor dobrodošla, saj turizem lahko veliko prispeva k razvoju gospodarstva države in je eden od bolj perspektivnih sektorjev (WEF, 2007, str. 442; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 468). (Priloga 2, Tabela 17)

Avstrija je v Poročilu 2007 zasedla 25. mesto na račun 10,3 odstotkov turističnih izdatkov in prejemkov v avstrijskem BDP, naslednji dve leti pa se je nahajala na mestih pred Slovenijo, saj je dosegala enak delež BDP (WEF, 2007, str. 442; WEF, 2008, str. 115 in 313; WEF, 2009, str. 468). (Priloga 2, Tabela 17)

4 Predlagane rešitve za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji

Slovenska vlada bo vsekakor morala v prihodnosti veliko storiti na področju politične uresničljivosti, saj je naklonjenost politike za razvoj sektorja precej nizko ocenjena. Pozornost bo treba usmeriti predvsem v trženje države in obveščanje podjetij o spremembah v zakonodaji. Trženje se mora usmeriti v promocijo lokalnih proizvodov, trgovin in drugih storitev. Okoljska zakonodaja je v Sloveniji izredno napredna, kar je vsekakor dobro, država pa bi se kljub temu morala bolj zavedati pomena trajnostnega razvoja in ga vključiti med prioritete naloge. Na UNESCO-vem seznamu kulturnih in naravnih virov imamo le eno

naravno znamenitost, zato bi si država morala prizadevati, da bi se število povečalo, saj se znamenitost učinkoviteje ohranja, če je zaščiten s takšnimi označbami. To bi privabilo tudi več obiskovalcev, paziti je potrebno le, da to ne privede do masovnega turizma, kar je v nasprotju z načelom trajnostnega razvoja.

Eden od pomembnih korakov v prihodnosti bo tudi zmanjševanje izpustov CO₂ in koncentracije prašnih delcev v zraku. Izpusti CO₂ se bodo zmanjšali, če se bo med drugim optimalizirala letalska infrastruktura, saj prispeva velik delež k onesnaževanju zraka. Kakovost prometne infrastrukture sicer ni slaba, vendar je v prihodnje potrebno nekatera področja izboljšati. Čim prej se mora zgraditi avtocestni križ, ki bo pripomogel h kakovostnejšemu življenju prebivalcev ob dosedanjih prometnicah, zmanjšalo se bo število nesreč in izpustov CO₂. Spodbujati bo potrebno uporabo železnic tako pri prevozu tovora kot pri prevozu ljudi, saj je to okolju prijaznejša oblika transporta. Eden od načinov varovanja okolja pa je tudi, da ljudje uporabljajo javni prevoz, predvsem v večjih mestih, kjer je onesnaženost zraka še bolj prisotna. Do same destinacije je sicer težko priti z javnim prevozom, vendar se lahko uporaba avtomobila zmanjša znotraj destinacije, in sicer z uporabo koles, javnih prevoznih sredstev, peš itd. V Sloveniji je vsekakor še prostor za izboljšave na tem področju z npr. kolesarskimi stezami, ki so premalo razširjene. Manj pritiska na naravne vire naenkrat pa dosežemo tudi z desezonalizacijo.

V Sloveniji je za socialen položaj prebivalcev in turistov dobro poskrbljeno. V primerjavi z drugimi državami imamo le nekoliko manj zdravnikov in zdravniških postelj na število prebivalcev, kar pa se ne da spremeniti na kratek rok. Potrebno bi bilo izboljšati izobraževalni sistem, ki bo ozaveščal o pomenu trajnostnega razvoja. Zaskrbljujoče je tudi to, da je uvrstitev indikatorja, ki meri, ali se zaposleni dodatno izobražujejo, vsako leto padla. Sprotno izobraževanje zaposlenih je pogoj, da se sektor razvija v pravo smer in da so turisti zadovoljni s storitvami, ki so jih deležni. Zato bi se bilo v prihodnje potrebno zavzeti tudi za to in razviti unikatne sposobnosti in znanja zaposlenih, kar bi povečalo tudi konkurenčnost destinacije. Ena od omejitev pa je tudi najemanje in odpuščanje delavcev, ki je izredno nefleksibilno. Pri tem bi se Slovenija lahko zgledovala po Danski, ki je poznana po t.i. varni fleksibilnosti. To pomeni, da je najemanje in odpuščanje delavcev izredno fleksibilno, obenem pa je vsak brezposeln zelo dobro zaščiten s strani države. Z desezonalizacijo pa bi dosegli tudi to, da bi bili delavci zaposleni skozi celo leto in ne le v turističnih sezonah. Slovenci so precej naklonjeni razvoju turizma, v prihodnje bi bilo potrebno le, da turistični delavci pogosteje priporočajo obisk Slovenije turistom, ki so na poslovni poti, da se vrnejo tudi zasebno.

Turistični sektor pa ima vedno večji delež v bruto domačem proizvodu. Turizem bo v prihodnje izredno pomemben za razvoj slovenskega gospodarstva, saj kot kažejo študije WTTC, bo delež turizma v slovenskem BDP do leta 2020 znašal okrog 13 odstotkov. Zaposlenost v turizmu bo do leta 2020 znašala 14,5 odstotkov vseh zaposlenih v Sloveniji, investicije v turizem pa bodo rasle po 5,8 odstotni stopnji v naslednjih 10 letih. (WTTC,

2010b, str. 3 in 5) Potrebno bo poskrbeti za desezonalizacijo, s katero bodo prihodki od turizma enakomerneje razporejeni skozi celo leto.

Sklep

Konkurenčnost posamezne države na področju turizma bo v prihodnje vsekakor odvisna od trajnostnega razvoja. Slovenija je na področju trajnostnega turizma dobro razvita z nekaterimi pomanjkljivostmi, ki bi jih bilo potrebno v prihodnje odpraviti. Avstrija pa spada med države, kjer je turizem med najbolj trajnostno razvitimi.

Slovenija je na področju politike in zakonodaje uvrščena nizko, vendar se uvrstitev z leti izboljšuje, kar je vsekakor nujno za trajnostni razvoj, Avstrija pa ima politiko in zakonodajo dobro izoblikovano, zato se tudi turizem lahko trajnostno razvija. Boljšo uvrstitev Slovenija dosega na področju okoljske trajnosti, saj ima strogo okoljsko zakonodajo, le vlada premalo pozornosti posveča trajnostnemu razvoju turizma. Avstrija pa se uvršča v sam vrh lestvice na področju okoljske trajnosti. Slovenija premalo stori za trženje države kot turistične destinacije glede na ostale države, med drugim bi se pogosteje morala udeleževati turističnih sejmov. Avstrija pa namenja premalo izdatkov za razvoj turizma. Po številu naravnih in kulturnih znamenitosti je Avstrija boljše uvrščena, saj ima 8 kulturnih znamenitosti, Slovenija pa ima na UNESCO-vem seznamu le eno naravno znamenitost.

Za trajnostni razvoj destinacije je zelo pomembno, da se naravno okolje ohranja čisto. V Sloveniji je razmeroma velik problem izpustov ogljikovega dioksida in prisotnosti prašnih delcev v zraku, kar zmanjšuje kakovost naravnega okolja. V Avstriji so razmere celo še slabše. Na področju prometne infrastrukture državi delujeta dobro, vendar je vseeno še prostor za izboljšave, v Sloveniji predvsem na področju javnih prevoznih sredstev. Slovenija ima razmeroma malo zaščitenih naravnih površin, Avstrija na drugi strani pa slabo tretjino vse površine, kar pomeni da se naravno okolje dobro varuje in ohranja.

Tako Slovenija kot Avstrija sta varni destinaciji, saj ni nevarnosti terorizma, prisotnost kriminala in nasilja je minimalna, v Sloveniji je le problem zaupanja v delo policije. Zdravstvena oskrba in dostopnost do čiste pitne vode sta v obeh državah omogočeni vsem, imajo pa v Avstriji večje število zdravnikov in bolniških postelj na prebivalca kot v Sloveniji. Šolski sistem je v Sloveniji slabši kot v Avstriji, a se izboljšuje. Problem v obeh državah pa se pojavlja pri najemanju in odpuščanju delavcev, saj sta obe zakonodaji zelo rigidni. Odrprtost do turizma je tako v Sloveniji kot v Avstriji velika, Slovenija je le slabše uvrščena, ko se analizira, ali turistični delavci vabijo poslovneže, da obišejo državo tudi izven poslovne poti. Na področju števila sejmov, ki se odvijajo v posamezni državi, in pri izvozu ustvarjalnih panog je Avstrija uspešnejša kot Slovenija.

Turizem ima pomembno vlogo pri gospodarskem razvoju tako Slovenije kot Avstrije. V Sloveniji je turistična infrastruktura dobro razvita, avstrijska turistična infrastruktura pa se nahaja v samem vrhu merjenih držav. Delež turističnih izdatkov in prejemkov v bruto družbenem produktu je v obeh državah podoben, okrog 8-odstoten.

V prihodnje bo slovenska vlada morala pokazati več naklonjenosti razvoju turističnega sektorja in spodbujati trženje države kot turistične destinacije. Prizadevati si bo potrebno tudi za povečanje števila znamenitosti na UNESCO-vem seznamu. Za kakovostnejše naravno okolje bo potrebno zmanjšati izpuste ogljikovega dioksida, in sicer predvsem z izboljšano prometno infrastrukturo. Nenazadnje pa bo v prihodnje izziv tudi desezonalizacija, s katero bi se zmanjšali pritiski na okolje, predvsem pa bi bilo to dobro za socialni položaj prebivalcev v destinaciji.

Literatura in viri

1. CIA. (2010). *The World Factbook*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>
2. ECEAT & ECOTRANS. (2004). *The VISIT Initiative: Tourism eco-labelling in Europe – moving the market towards sustainability*. Amsterdam: European Centre for Eco Agro Tourism, Saarbrücken: Network for Sustainable Tourism in Europe.
3. IPCC. (2007). *Climate Change 2007*. New York: Intergovernmental Panel on Climate Change.
4. Kaspar, C. (1991). *Einführung zum Generalthema des 41. AIEST-Kongresses – Qualitätstourismus – Konzeption einer gleichermassen wirtschafts-, sozial- und umweltverträglichen touristischen Entwicklung*. St. Gallen: International Association of Scientific Experts in Tourism.
5. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
6. Mihalič, T. (2008). *Turizem: Ekonomski vidiki*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Pak, M. (2009, oktober/november). »Going green« v slovenskem turizmu. *Tur!zem*, str. 6.
8. Ministrstvo za gospodarstvo, družino in mladino. (2010). *Tourismuspolitische Aktivitäten – Nachhaltigkeit*. Najdeno 6. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.bmwfj.gv.at/Tourismus/TourismuspolitischeAktivitaeten/Seiten/Nachhaltigkeit.aspx>
9. STO. (2009). *Program dela 2010*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija
10. United Nations. (1994). *Recommendations on tourism statistics*. New York: United Nations.
11. UNEP & UNWTO. (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. Paris: United Nations.
12. UNWTO. (1999). *Tourism: 2020 Vision*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation.
13. UNWTO. (2001). *Global Code of Ethics for Tourism*. Najdeno 5. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.unwto.org/ethics/background/en/background.php?subop=1>
14. UNWTO. (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation.
15. UNWTO. (2009a). *Tourism Highlights – 2009 edition*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation.
16. UNWTO. (2009b). *Basic Indicators (2004-2008) – Slovenia*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation.
17. UNWTO. (2010). *Basic Indicators (2004-2008) – Austria*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation.
18. WCED. (1987). *Our Common Future*. Geneva: World Commission on Environment and Development.
19. WEF. (2007). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2007*. Geneva: World Economic Forum.
20. WEF. (2008). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2008*. Geneva: World Economic Forum.
21. WEF. (2009). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009*. Geneva: World Economic Forum.

22. WEF. (2010). *About the World Economic Forum: Entrepreneurship in the global public interest*. Najdeno 16. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/en/about/index.htm>
23. WTTC. (2010a). *Travel & Tourism Economic Impact 2010 – Austria*. London: World Travel & Tourism Council.
24. WTTC. (2010b). *Travel & Tourism Economic Impact 2010 – Slovenia*. London: World Travel & Tourism Council.

Priloge

Kazalo prilog

Priloga 1: Okoljski indikatorji trajnostnega razvoja turizma	2
Priloga 2: Indikatorji trajnostnega razvoja turizma po metodologiji WEF	4

Priloga 1: Okoljski indikatorji trajnostnega razvoja turizma

Tabela 1: Okoljski indikatorji – turistični transport

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B1-1	Delež okolju prijaznih načinov transporta	Koliko turistov je uporabljalo posamezen način transporta do destinacije (avto, letalo, vlak, avtobus, ladjo, kolo)
B1-2	Število enodnevnih turistov na km ²	Mesečno; število prodanih obrokov v restavracijah
B1-3	Lokalna mobilnost	Število potnikov, ki je uporabilo javni prevoz; Odstotek turističnih namestitev ali atrakcij, ki so dostopne z javnim prevozom

Vir: VISIT, 2004, str. 10, tabela 2.

Tabela 2: Okoljski indikatorji – Planiranje zmogljivosti, raba okolja, biodiverziteta

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B2-1	Maksimalna gostota prebivalstva na km ²	Število populacije (tudi turistov) na mesec
B2-2	Delež sob v sekundarnih nastanitvenih kapacitetah	Nastanitvene zmogljivosti po načinu prenočišča
B2-3	Razmerje med pozidanimi in naravnimi površinami	Tip površine v destinaciji (pozidana površina, zelena področja, gozd, voda) na km ²
B2-4	Velikost zaščitene naravnih območij (delež)	V km ²
B2-5	Razvoj turističnih aktivnosti, pri katerih se intenzivno izrabljajo viri	Velikost golf igrišč, število snežnih topov, velikost marin in pristanišč itd.
B2-6	Delež naravne obale	Dolžina naravne obale (nepozidane) kot delež celotne obale

Vir: VISIT, 2004, str. 11, tabela 2.

Tabela 3: Okoljski indikatorji – Raba energije

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B3-1	Delež obnovljive energije v celotni porabi energije	Delež porabe energije iz obnovljivih virov na leto
B3-2	Raba energije po tipu turističnega produkta na turista	Celotna poraba energije na leto po tipu turističnega produkta (nastanitev, transport) deljeno s številom uporabnikov produkta

Vir: VISIT, 2004, str. 11, tabela 2.

Tabela 4: Okoljski indikatorji – Poraba vode

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B4-1	Trajnostna raba vodnih virov	Delež uvožene vode ali predelane morske vode v celotni količini vode
B4-2	Gospodinjstva povezana z obrati za obdelovanje odpadne vode	Odstotek gospodinjstev

Vir: VISIT, 2004, str. 12, tabela 2.

Tabela 5: Okoljski indikatorji – Ravnanje z odpadki

	Opis indikatorja	Merjenje, pojasnila
B5-1	Odstotek ločenih odpadkov	Odstotek ločenih odpadkov za recikliranje v primerjavi z vsemi odpadki
B5-2	Količina odvrženih ali sežganih odpadkov	V tonah
B5-3	Količina proizvedenih odpadkov	Mesečna količina

Vir: VISIT, 2004, str. 12, tabela 2.

Priloga 2: Indikatorji trajnostnega razvoja turizma po metodologiji WEF

Tabela 1: Indikatorji stebra Politika in zakonodaja, njihov opis ter uvrstitve Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Razširjenost tujih lastništev	Pogostost in omejenost?	2007	105	19
		2008	105	17
		2009	107	18
Lastniške pravice	Definirane in zaščitene?	2007	50	7
		2008	56	4
		2009	57	3
Predpisi za direktne tuje investicije	Ali spodbujajo?	2007	109	21
		2008	110	19
		2009	114	31
Zahteve za vizum	Število držav, katerih prebivalci so izvzeti za pridobitev vizuma	2007	15	43
		2008	30	30
		2009	40	40
Transparentnost vladnih politik ¹	Informiranje podjetij o spremembah zakonodaje	2007	/	/
		2008	47	15
		2009	43	25
Čas za ustanovitev podjetja ¹	Potrebno število dni	2007	/	/
		2008	108	65
		2009	57	79
Stroški pri ustanovitvi podjetja ¹	Kot odstotek bruto nacionalnega prihodka per capita	2007	/	/
		2008	48	34
		2009	2	41

Legenda: ¹ Indikator v Poročilu 2007 ni bil merjen

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 376-380; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 390-397.

Tabela 2: Indikatorji stebra Okoljska trajnost, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Ostroost okoljskih predpisov	Kako strogi so predpisi?	2007	23	3
		2008	22	10
		2009	25	13
Uveljavljanje okoljskih predpisov ¹	Površno ali strogo?	2007	22	8
		2008	24	5
		2009	23	5
Trajnostni razvoj sektorja	Ali vlada zagotavlja, da se turizem razvija trajnostno?	2007	57	4
		2008	75	3
		2009	92	5
Potrditev okoljskih dogovorov ²	Število potrjenih okoljskih dogovorov	2007	/	/
		2008	5	28
		2009	10	21

Legenda: ¹ Uveljavljanje okoljskih predpisov se je 2007 imenovalo Jasnost in stabilnost okoljskih predpisov

² Indikatorja v letu 2007 niso merili

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 382-384; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 400-406.

Tabela 3: Indikatorji stebra Prioritizacija turizma, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Vladna prioritizacija turističnega sektorja	Je razvoj sektorja vladna prioriteta?	2007	77	23
		2008	91	18
		2009	94	15
Vladni izdatki za turizem	Delež izdatkov za turizem v celotnem proračunu	2007	38	33
		2008	41	36
		2009	43	39
Učinkovitost trženja države	Ali trženje obstaja in kako je učinkovito?	2007	87	7
		2008	92	4
		2009	92	4
Prisotnost na turističnih sejmi	Prisotnost na 13 največjih turističnih sejmi	2007	70	4
		2008	76	22
		2009	62	20

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 396-399; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 420-423.

Tabela 4: Indikator stebra Naravni viri, njegov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2008 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Število naravnih znamenitosti	Na UNESCO seznamu	2008	39	70
		2009	40	74

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 472.

Tabela 5: Indikator stebra Kulturni viri, njegov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2008 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Število kulturnih znamenitosti	Na UNESCO seznamu	2008	108	19
		2009	116	22

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 478.

Tabela 6: Indikator stebra Naravni in kulturni viri, njegov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije v letu 2007

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Število naravnih in kulturnih znamenitosti	Na UNESCO seznamu	2007	87	24

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 446.

Tabela 7: Indikatorji stebra Okoljska trajnost, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2008 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Izpusti CO ₂	Izpusti CO ₂ v tonah na prebivalca	2007	/	/
		2008	91	95
		2009	96	97
Koncentracija prašnih delcev	Prašni delci v mikrogramih na m ³	2007	/	/
		2008	42	51
		2009	49	57
Ogrožene živali	Delež ogroženih živali	2007	/	/
		2008	33	26
		2009	26	42

Teh indikatorjev se v letu 2007 ni merilo

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 403-405.

Tabela 8: Indikatorji stebra Letalska infrastruktura, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)		Mesto (Avstrija)	
Kakovost letalske infrastrukture	Potniški promet nerazvit ali obsežen in učinkovit	2007	60		27	
		2008	64		21	
		2009	63		13	
Število razpoložljivih sedežev, pomnoženo s številom km	V mednarodnem prometu na teden	2007	108		32	
		2008	115		36	
		2009 ¹	100	113	53	36
Odhodi letal na 1000 prebivalcev	Število odhodov letal na 1000 prebivalcev	2007	39		21	
		2008	36		19	
		2009	37		20	
Gostota letališč	Število letališč na milijon prebivalcev	2007	60		61	
		2008	47		62	
		2009	47		63	
Število letalskih družb	Povprečno število letalskih družb	2007	103		17	
		2008	102		18	
		2009	103		15	
Omrežje mednarodnih letov	Kakovost povezav	2007	61		21	
		2008	74		20	
		2009	81		15	

Legenda: ¹ V Poročilu iz leta 2009 je število razdeljeno na notranje in mednarodne leto

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 402-407; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 426 do 432.

Tabela 9: Indikatorji stebra Prometna infrastruktura, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Kakovost cest	Nerazvite ali razširjene in učinkovite	2007	40	9
		2008	42	7
		2009	41	6
Kakovost železniške infrastrukture	Nerazvite ali razširjene in učinkovite	2007	41	16
		2008	40	16
		2009	43	12
Kakovost pristanišč	Pristaniške zmogljivosti, notranje vodne poti	2007	44	38
		2008	46	31
		2009	39	34
Kakovost javnega prevoza ¹	Avtobusi, vlaki, taksiji	2007	47	10
		2008	52	11
		2009	40	9
Gostota cest ²	Kilometri cest na 100km ² zemlje	2007	/	/
		2008	7	16
		2009	11	21

Legenda: ¹ V Poročilu 2007 so bili šteti tudi leti znotraj države

² Tega indikatorja v Poročilu 2007 niso merili

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 410-413; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 434-438.

Tabela 10: Indikatorji stebr Naravni viri, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Škoda zaradi CO ₂	Odstotek bruto nacionalnega prihodka	2007	44	10
Skrb podjetij za ekosistem	Ali ohranjajo in varujejo ekosistem?	2007	29	5
Zaščitena območja	Delež zaščitene območja na celotni površini države	2007	71	4
		2008	72	13
		2009	82	17
Kakovost naravnega okolja	Onesnaženo ali čisto	2007	/	/
		2008	21	4
		2009	27	6
Celotno število poznanih vrst živali	Sesalci, ptiči, dvoživke	2007	/	/
		2008	87	83
		2009	95	87

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 447-449; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 473-475.

Tabela 11: Indikatorji stebr Varnost, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Terorizem	Nevarnost terorizma	2007	22	10
		2008	15	8
		2009	25	8
Zaupanje v policijo	Uveljavljanje zakonov	2007	51	8
		2008	47	9
		2009	57	13
Kriminal in nasilje	Pogostnost kriminala in nasilja	2007	27	6
		2008	22	8
		2009	22	11

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 386-388; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 408-410.

Tabela 12: Indikatorji stebra Zdravje in higiena, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Pogostost zdravnikov	Število zdravnikov na 1000 prebivalcev	2007	45	18
		2008	44	16
		2009	44	15
Dostop do zdravstvenih storitev	Delež celotnega prebivalstva	2007	1	1
		2008	1	1
		2009	1	1
Dostop do pitne vode	Delež celotnega prebivalstva	2007	1	1
		2008	1	1
		2009	1	1
Bolniške postelje	Število postelj na 10.000 prebivalcev	2007	/	/
		2008	38	10
		2009	36	11

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 391-393; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 414-417.

Tabela 13: Indikatorji stebra Človeški viri, njihov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Kakovost izobraževalnega sistema	Sistem omogoča konkurenčnost gospodarstva	2007	52	13
		2008	43	14
		2009	35	14
Razpoložljivost specializiranih raziskav in izobraževanj	Niso / so prisotne v najboljših lokalnih ustanovah	2007	37	14
		2008	35	15
		2009	33	16
Izobraževanje zaposlenih	Koliko investirajo v izobraževanje?	2007	32	5
		2008	37	6
		2009	43	18
Praksa najemanja in odpuščanja	Po zakonodaji ali določba delodajalca	2007	109	84
		2008	110	79
		2009	117	86
Zaposlovanje tujcev	Urejeno s predpisi	2007	86	112
		2008	89	120
		2009	68	121

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 432-436; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 458-462.

Tabela 14: Indikatorja stebra Naklonjenost turizmu, njun opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Vedenje domačinov do turistov	So turisti dobrodošli v državi?	2007	81	11
		2008	75	3
		2009	68	18
Predlog za podaljšanje poslovne poti	Ga turistični delavci predlagajo?	2007	39	14
		2008	92	6
		2009	124	5

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 443-444; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 469-470.

Tabela 15: Indikatorja stebra Kulturni viri, njun opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2008 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Število mednarodnih sejmov, razstav	Celotno število na leto	2007	/	/
		2008	38	9
		2009	38	9
Izvoz na področju ustvarjalnih panog	Kot delež vseh teh panog na svetovni ravni	2007	/	/
		2008	/	/
		2009	41	14

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 480-481.

Tabela 16: Indikator stebra Turistična infrastruktura, njegov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Hotelske sobe	Število sob na 100 prebivalcev	2007	35	3
		2008	36	3
		2009	32	3

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 416; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 440.

Tabela 17: Indikator stebra Naklonjenost turizmu, njegov opis in uvrstitev Slovenije in Avstrije od leta 2007 do 2009

Indikator	Opis indikatorja	Leto	Mesto (Slovenija)	Mesto (Avstrija)
Odprtost do turizma	Turistični izdatki in prejemki kot delež BDP	2007	38	25
		2008	35	34
		2009	36	35

Vir: Poročilo o konkurenčnosti turizma 2007, str. 442; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2008, str. 115 in 313; Poročilo o konkurenčnosti turizma 2009, str. 468.